

JOANNIS BREDENBURGII

ENERVATIO

TRACTATUS THEOLOGICO-POLITICI;

Unà cum

Demonstratione, Geometrico ordine disposità,

NATURAM NON ESSE DEUM:

Cujus Effati contrario prædictus Tractatus unice innititur.

*voet
Philosoph
1675*

ROTTERDAMI.
APUD ISAACUM NÆRANUM, Bibliopolam.
ANNO 1675.

P R Æ F A T I O.

LECTOR BENEVOLE.

CUm Scriptum, quod Tractatus Theologico - Politicus, &c. inscribitur, satis superque tum ex se ipso notum sit, tum præsertim quod Viri doctissimi, qui ejus confutationem aggressi sunt, copiosissime de eo disseruerint, hic aliquid amplius de ejus Natura, ejusque Authore præfari, plane supervacaneum videtur. Quocirca nihil aliud, quam Rationes, quæ me ad scribendum compulerint; nec non quorum judicio scriptum hoc meum subjiciam, seu quibus illud offeram, commemorare, necessarium puto.

Rationes, quæ me ad scribendum, quod alias nunquam antea in cogitationem venerat, impulerunt, partim in eò consistunt, quod viderem ac judicarem, in aliquibus Scriptis, quæ jam in publicum prodierant, vel brevi proditura mihi communicatum fuerat, memoratum Tractatum, meo quidem judicio, non ut debebat, excuti atque ad examen revocari: Etenim animadvertēbam, eorum Authoribus genuinam Scriptoris nostri mentem nondum fuisse perspectam, eosque propterea in suis refutationibus extra scopum vagari, & magnis voluminibus ingenia confundere atque obruere, ac multarum rerum congestione Lectorum animos hinc inde distrahere, ita ut nullo ordinis vinculo coërceantur, nec expedita via ducantur ad principia, ex quorum cognitione facillimo negotio de hoc Tractatu existimare possent. Partim etiam illæ rationes fuerunt, quod Viros quosdam doctissimos, quos ejusmodi Confutationem, eò, quo decebat, modo ad umbilicum perducere posse nullus dubitabam, manus operi admoveere non animadverterem: Ab una enim parte memoratum Tractatum, in quo omnem Religionem Deique cultum enervare atque subvertere summa opē nititur Author, solide atque nervosè refelli debere, per necessarium ducebam: ab altera vero Viros literarum doctrinæque studiis præstantes, atque ad eò ad hoc negotium aptissimos, & quorum quoque sententia cum hujus Philosophi opinione adversis pugnat frontibus, in eò operam suam ponere, non videbam. Quare mearum partium esse putavi, id ocii, quod mihi mea concedebant negotia, huic Tractatui refellendo impendere: minime dubitans, quin utilitas, quæ ex hac mea confutatione, si modo soli-

P R Æ F A T I O.

Pro captu Lectoris habent sua fata libelli;

hinc istam tam magni momenti atque ponderis controversiam judicatum non nisi eos advoco, qui à prædictis impedimentis animum penitus liberarunt atque exuerunt.

Porro etiam nulla mihi accedet delectatio ex lubrico & cæco impetu sententiam meam comprobante assensu eorum, quibus, quæmadmodum habet Author Tractatus Theologico Politici sub præfationis suæ finem, pertinaciter præjudicia in mente inhærent, & quibus impossibile est superstitionem adimere, & quorum constantia contumacia est, quique ratione non reguntur, sed impetu rapiuntur ad laudandum vel vituperandum. Etenim ex hujus farinæ hominum applausu bonæ usæ nihil præsidii, nihil accedit splendoris, unde etiam illum usque hæbeo. Cum contra magni faciam, & solummodo eorum judicium que æstimationem exoptem, qui præjudiciorum superstitionisque jugum vitus animo excusserunt, & ingenii sui acumine profundisque cogitationibus in intima rerum & prima usque principia penetrarunt.

Præterea quoque meam hanc Confutationem plurimis Christianorum ad placitum præsentisco atque prospicio, quoniam omnia particularia, ut omnia S. Scripturæ loca, quæ in illo Tractatu occurrunt, ac perperam videntur, & præpostere explicantur, à me sigillatim non excutiuntur, nec indicantur. Cum enim plurimi genuinam istius libri conceptum atque verum non perspiciant; sed solummodo S. Scripturam & res divinas unde contaminatas ac contemeras distortasque reperiunt, nec tamen lateat aculeus, quo pungit, animadvertant; hinc iidem insignificantur, quando ejusmodi in vulgus exire vident Scripta, in quibus ista in speciem pugnantia atque distorta loca perbellè conciliantur alio sensu commode explicantur, sibi ipsi persuadentes hoc modo debellari & ex pugna victoriam reportari: Verum, quibus ad hoc voluptate delinitus est, legant & illum in finem libros, adversus quem Tractatum jam editos, & in iis procul omni dubio multa qua cupiditatem suam explere queant, offendent materiam, & ibi sigillatim expendantur & refellantur. Peto autem solum id quod aliis magis arridet, aspernentur, nempe talem confutationem, quo omnia illa particularia prætermittuntur, & quo dum liber ad concatenatam synopsis atque compendium redigitur,

cujus

BREVIS ENERVATIO

TRACTATUS

THEOLOGICO-POLITICI,

Una cum
Demonstratione, Geometrico ordine disposita,

NATURAM NON ESSE DEUM.

UT profanum ædificium Libri, cui titulus Tractatus Theologico-Politicus &c. disturbetur, ac destruat; neque tamen simul necesse sit, ad examen revocare, ac confutare omnia particularia, quæ magna copia in eo occurrunt, & quorum refutatio, meo quidem arbitrato, sine incommodo prætermitti potest; sufficere mihi videtur, si solummodo ejus fundamenta convellantur & radicitus diruantur. Nam quid expedit, magna animi contentione disceptare de rebus, quæ ob fundamentorum, quibus sæpe ab utroque contradicentium superimponuntur, diversitatem, etiam utriusque occasionem Adversarium conficiendi præbent? Nihil profecto: cum omnes hujusmodi Disputationes suâ naturâ nihil virium suppeditent, quibus alter alterius sententiam aut labefactare aut evertere possit.

Quò igitur, quicquid ad confutationem jam memorati Tractatus non facit, prætereamus, res ipsa, rectusque ordo postulare nobis videtur, ut primo & præ omnibus inquiramus, tum in scopum, quem sibi Author in ejus compositione præfixit, tum in Media, quibus ad eum consequendum, usus fuit; ut, his clarè & distinctè investigatis, manifestum fiat, qua ratione nobis in Refutatione, quam præ manibus habemus, procedendum sit. Nam per illa, quæ Author in Præfatione suâ de scopo suo, nec non de specialibus suis Dissertationibus adfert, hæc nostra investigatio nec supervacanea nec frustranea redditur, saltem quod me spectat.

A

Et-

Quoniam verò Jus hoc decernendi & determinandi, tam circa Politica, quam Sacra, Magistratui attribui nullo modo potest, nisi prius duo præmittantur, ex quibus tale Jus summis Potestatibus competere sequatur, & plene demonstretur, hinc Author viam stravit ad duas Conclusiones, ut ex iis hanc tertiam, nempe, summis Potestatibus prædictum hoc jus competere, legitime deducere posset.

Prima & omni ex parte præcepta, cujusque Refutatio nobis sola necessaria videtur, in eo sita est, quod Deus nullum speciale Regnum, separatum à regno summarum Potestatum, inter homines obtineat, hoc est, tale Regnum, per quod homines ullatenus; præter obedientiam Magistratui debitam, Deum colere & timere videntur, quò aut ab eo speciale præmium consequantur, aut contritam ab eo pœnam evadant; ita ut nullum speciale Regnum inter homines obrinere, proprie sit, respectu Dei, nullas virtutes neque peccata, nullam providentiam neque directionem, ut & nullum præmium neque pœnam, consideranda esse. Etenim si Deus speciale Regnum, in quo omnia hæc locum habent, inter homines obtineat, nullo modo tertiâ conclusio sequitur, nempe, Jus circa Sacra decernendi, ad summas pertinere Potestates.

Alterâ Conclusio securitatem imperii concernit, & necessario primæ annectenda erat, quia non immediate sequitur, Deus obtinet speciale inter homines Regnum, ergo Magistratui petit jus decernendi circa res Politicas & Sacras. Si enim homines, in suo statu naturali, considerari nequeunt, tanquam de se suisque decernendi jus Magistratui ad Imperii securitatem obtulisse, nequaquam summis Potestatibus prædictum jus committitur, quamvis Deus speciale inter homines Regnum non obtineat. Ac proinde etiam necessarium erat, præter ea, quæ in præcedente conclusione continentur, ostendere probareque, homines in statu naturali, ad securitatem Imperii procurandam, necessario petiti, ut omne jus circa utrumque decernendi in summas Potestates conferantur.

verò, quoniam consilium nostrum non est, ullo modo hujus Conclusionis Tractationi immorari, cum, quicquid

is: *Speiigitur rei veritatem, sive imperii securitatem, sive denique
eis incrementum spectemus, statuere cogimur, Jus etiam divinum,
us circa Sacra à decreto summorum Potestatum absolute pendere, eas-
dem interpretes esse ac vindices: Ex quibus sequitur, illos Dei
Ministros esse; quæ populam ex auctoritate summorum Potestatum
m docent, prout ipsa eorum decreto Publicæ utilitati accommo-
st.*

a in his verbis suæ Conclusioni præmittit Author, nempe
em rei, securitatem imperii, & incrementum pietatis; quorum
num in explanatione naturæ Tractatus non notavimus, id-
c de causâ, quod Authorem in iis omnibus, quæ circa id
ium protulit, non nisi nugari putavimus, cum profus
n atque alienum sit agere de pietatis incremento, quando
eciale inter hominès Regnum, & consequenter hominibus
Religionem subduxerit, unde illi, tanquam cavillo, ali-
um in hæretere supervacaneum duximus.

lverò alterum, quod præmittit, spectat, imperii putà se-
s, illi etiam aliquid temporis impendere consultum non
us; idque ideo solum, quia ejusmodi Tractatio examen
retur, nisi postquam solide demonstratum est, ita cum
ligione comparatum esse, ut etiam, respectu Dei, eam
æ utilitati, imperiique securitati accommodare liceat:
si illud, respectu Dei, illicitum sit, consequitur, etiam,
tati Reipublicæ accommodare propter imperii securitatem,
icitum esse.

taque manifestum evadit, omnem vim Conclusionis in
juz præmittit, Primo consistere, nempe in rei veritate;
sequenter solum examen hujus Primi (hoc est, qua ra-
thor ostendat, rem eo, quem hic illius exigit Conclu-
o ex veritate se habere) toti huic Controversiæ omni
atisfacere videtur.

ur debite expiscari possimus, in quo proprie vis proba-
thoris, de hujus rei veritate sita sit, accurate attenteque
pendenda videntur, quæ ab eo, Pag. 215, 216, & 217.
& dissertantur: Nam eo locorum non tantum eadem illa

nia quæ possunt, jus habeant; & quod consequenter in statu naturali (nulla peccata, neque Deus tanquam Judex, qui peccata iudicet, concipi possint); & quod hinc porro, propter imperii ritatem, summi Potestatibus jus competat etiam circa sacra ornandi; totum, inquam, horum omnium fundamentum esse, *Naturæ potentia ipsa Dei potentia est*, hoc est, Deo nullam aliam potentiam inesse, quam Naturæ insit: Nam, si Deus potentiam at in individua præter naturalem individuorum potentiam, prædicta minime sequuntur, quoniam eo pacto certum est, non Deum circa Sacra & Politica discernere posse & potuisse, fortasse propter Creationem debuisse: & consequenter in naturali peccata, & Deum tanquam judicem, qui peccata iudicet, concipi posse: Ita ut solummodo ad examen revocandum in potentia Naturæ Dei potentia sit, & e contra, *Utrum omnia potentia in Naturæ potentia consistat, nec ne*. Ac propterea, cum horum examen solum nobis incumbit, perpendamus utramus, quomodo hic Philosophus probet, Naturæ potentiam esse, ut ita vim ac fundamentum omnium veritatis atque evertamus: *Utrumque* in allegatum locum cum omnibus suis circumstantiis legitur, & relegenti, nihil, quod ad ejus confirmationem facit, hoc unicum occurrit, *Nam potentia Naturæ est ipsa Dei potentia, quæ jus habet ad omnia*: unde etiam animum meum maxima admiratione de remeritate hujus Theses, cum nec vola nec in nullibi reperitur ad istius confirmationem, quæ nihil, & fundamentum, cui totum innititur ædificium, in se committit: idque eo magis quoniam nullibi, ne verbulo quidem unum occurrat, ubinam argumenta hanc veritatem stabilientia queant: ita ut verè omnia ad hoc unicum punctum, nullam aliam ab rationem credendum esse, *Naturæ potentiam ipsam Dei potentiam esse*, quam quia Philosopho nostro ita placuit: Quod tamen minime consultum esse putamus. Sed ubinam ejus argumenta indagabimus, ut hujus Tractatus justæ examinis frater appendamus? Nulla nobis se committetur offerre via, quoniam abstrusus hujus libri sensus,

rtationi seu Disquisitioni, CAP. 4. Quamobrem etiam ad Con-
ionem omnium prædictorum nihil aliud requiritur, quam ut
illarum duarum Disquisitionum plane enervetur, atque
tatur.

tamen, quandoquidem hæc Thesis; Dei nempe intellectum
untatem unum & idem esse, proprie Philosophici est fori, at-
eo etiam Philosophicum requirit examen; non videtur na-
isquisitionum Authoris nobis etiamnum permittere, ut ad
xamen nos accingamus, idque ea de causa, quia Philosophus
omnia ea, quæ à CAP. 16. usque ad calcem libri in medium
t & quorum fundamentum in prædicta Thesi situm est, ad-
tque deduxit, postquam Theologiam revelatam, non tan-
egnum veritatis, sed solum tanquam regnum devotionis &
considerari debere jam nunc statuerit, & probare conatus

Ac propterea etiam hæc Controversia, nempe, An-
gia revelata solummodo regnum devotionis & pietatis, an
terea etiam regnum veritatis sit, manet fundamentum istius
Philosophicæ; attamen non ea ratione ac modo, quo illa
fundamentum est omnium aliarum istarum dissertationum:
iras harum posteriorum dissertationum dependet à verita-
Philosophicæ Thesis seu Effati, cum veritas hujus Philo-
Thesis non dependeat à veritate alterius illius Contro-
ta ut hæc Controversia Theologica fundamentum sit reli-
ea solummodo de causa, quia Author ex præsupposito
atis S. Scripturæ voluit ostendere, Theologiam tantum
m devotionis, & non veritatis; unde clare consequitur,
antum de ea Controversia priori locò agere debere, vesti-
ndo, quæ, nobis viam monstrando, facere placuit Philo-
bro: sed etiam, quia, si probari possit, Theologiam, quate-
obis S. Scriptura tradidit, non tantum tanquam regnum
s, sed etiam veritatis haberi debere, jus circa Sacra de-
immis Potestatibus non competit: Etenim si in Scrip-
quædam, tanquam veritates seu vera dogmata propo-
raduntur, sine dubio etiam consequitur, Deum specia-
separatum à regno summarum Potestatum, inter homi-

um confuse & extra rhombum dissertationes CAP. 4. comprehensæ inter cæteras de S. Scriptura interjectæ sunt. Quæso; exitum ejus ordinem paulum ventilemus. Author occupatus seriatim ostendere, quo modo omnia quotum Theologiam concernentium in S. Scriptura mentio fit, accommodata sunt ad eum, & præconcepas hominum opiniones, ad eos non securitatem, sed per devotionem ducendos ad Reipublicæ salutem, ut exinde posset concludere, revelatam Theologiam, non eam regnum veritatis, sed tanquam separatam à Philosophia; regnum veritatis est, considerari debere; & in Earum differendum medio, interponit dissertationem, quæ agit de particula quadam Philosophica cognitione; quæ sane illi loco nequaquam convenire potest, quia postea & quidem CAP. 15. diffinitur, atque adstruit, Scripturam per Philosophiam exponi explicari non debere: Nam *illa duo, nempe Scriptura & Philosophia*, inquit ibi, *a se invicem non reguntur*: ita ut disquies Philosophicæ, & ex quæ de S. Scripturâ agunt, in istius hic est, naturæ Tractatu, non nisi admodum inepte & contra se commisceri possint.

his adjungamus, Authorem, dum de separatione Theologia à Philosophia agit, de illâ eatenus agere, quatenus Philosophiam universum & absolute, tanquam regnum veritatis, considerat; & non quatenus ista particularis Thesis veritas Philosophicæ sit: Nam prorsum nihil facit ad prædictam separationem, in veritates Philosophia doceat, aut complectatur; Solummodo ad eam aliquatenus conducit, Philosophiam absolute consideratam, absque restrictione ad has illasve veritates, regnum veritatis esse: Quod cum apud omnes in confesso sit, manifestumque evadit, istam CAP. 4. dissertationem illi loco, interjecta est, nequaquam quadrare, quoniam demum genuinis locus inter Capita 15 & 16. ut jam antea indicavimus, t.

his ab Authore opponi posset, ipsum ad hanc dissertationem loci interponendam coactum fuisse, quoniam absque eorum locis ostenduntur, cognitione, non poterat deducere, neque ostenduntur.

Christum deceptores, aut deceptos fuisse, quam circa Miracula à Sacrilegis hominibus S. Literis adjecta fuisse: Non enim magis quam alterum repugnat huic fundamento, ac idcirco que æqualiter convenit: Ubi enim eadem ratio, ibi quoque *n jus.*

hinc autem satis evidenter consequitur, imo omni exceptione caris fit, aut hoc fundamentum in disceptatione de Miraculis non habere vim, ut præter rationem insertum; atque adeo ripturam, respectu Miraculorum, omnem suam Authoritatem esse prorsus imminutam, ut ex ea contra Authorem in Confessio de separatione Theologiæ à Philosophia argumentari licet aut Scripturæ Authoritatem plane subversam atque deletam atque adeo omnes hujus Tractatus dissertationes, quæ erarum Authoritati superimpositæ sunt, unica hac exceptione confutatas, ac redargutas, imo meras nugæ factas esse. Atque hoc est, quod his ostendere intendebamus.

vero, quamvis hic eò usque jam progressi sumus, ut omnes quæ de S. Scripturâ agunt, dissertationes jure negligere liceat, quæ non merentur ut nobis vel tantillum negotii faceant; ideo recta pergere, & absque ullo impedimento nos conferimus, ad Thesin illam Philosophicam, quæ omnium fundamentum est, subvertendam, ut porro reliquum ædificium pessime ue corruat: Nihilominus tamen in Authore nostro refellon parcis, sed liberalioribus esse placet, ejusque confusio-dinemque præposterum sequendo, primo inquiremus, rationum machinamentis asserat, adstruatque, Theolo-ntum esse regnum devotionis atque pietatis, eam ex hoc osito à Philosophia separando; & his ejus rationibus in- , atque confutatis, ipsi ulterius demonstrabimus, Theolo- niversum, tanquam regnum devotionis, considerari ne- e, neque debere, atque adeo illam etiam eo respectu à Phi- minime separandam esse: atque hoc eum in finem, ut ex iis ncludere possimus, Deum speciale inter homines regnum ; ac propterea jus circa sacra decernendi ad utilitatem :æ summis nequaquam competere Potestatibus. Atque

m, S. Scripturam nihil aliud intendere, quam docere obedi-
 m; cujus tota vis atque efficacia in sola remotione aut everfio-
 alterius membri in Syllogismo Disjunctivo consistit; sic enim
 umentatur Philosophus: Quia S. Scriptura non intendit docere
 ntias atque disciplinas, ergo solum intendit docere obedi-
 i. Hunc autem in modum argumentari, manifestum evadit
 ag. 154. ubi sequentia leguntur. *Quænam ea (nempe Scriptu-*
ndamentalia, de quibus loquitur) sint, & qua ratione deter-
ntur, hic ostendere constitui, quod nobis jam facile erit, postquam
us, Scripturæ intentum non fuisse scientias docere; hinc enim facile
re possumus, nihil præter obedientiam eandem ab hominibus exi-
solamque contumaciam, non autem ignorantiam, damnare.

verò judicium ferre queamus, num Argumentum hoc satis
 m sit, atque etiam num Author eo stabilito legitime
 edi possit ad Fundamentalia S. Scripturæ, *ejus respectu,*
 ninanda; nobis confirmatio alterius membri præcedentis
 ismi, nempe *Scientias docere S. Scripturæ intentum non esse,*
 ite examinanda venit, utpote à qua totius de Religione
 overfæ decisio dependet.

thor eum in finem duo sibi probanda proponit, ex quibus
 hanc Conclusionem legitime elici atque formari posse ar-
 ir; unum scilicet, intellectivam atque accuratam Dei noti-
 omnibus fidelibus non esse communem: alterum vero,
 eas cognitiones, quas Deus per Prophetas ab omnibus ho-
 is universaliter exegit, & quas quisque habere tenetur, so-
 do consistere in cognitione Divinæ justitiæ & charitatis.

1 autem hæc, quæ hic noster Philosophus sibi comprobanda
 it, exacte perpendo, nequaquam inficias ire possum,
 ni, istis solide demonstratis, respectu memoratæ separa-
 Theologiæ revelatæ à Philosophia, plane ac plene satis-
 fore, propter nempe veritatem specialis suæ Thesios Phi-
 cæ, ex qua sequitur, Deum nec justitiam nec charitatem
 e, neque exercere posse: clare enim atque evidenter conse-
 revelatam Theologiam non esse regnum veritatis, si illa ab
 s hominibus universaliter nullam aliam exigat cognitio-
 nem,

notitia non omnibus fidelibus communis est, & eo non op-
e iidem pro vere fidelibus, Deoque gratis habentur, hinc nihil
sequitur, quam S. Script. ab omnibus hominibus intellecti-
& accuratam divinæ essentiz cognitionem (nam de hujus-
notitia hic sermo est) sub pœna salutis amittendæ non exi-

Adeo ut vel hinc nullo modo sequatur, S. Literas non in-
re, accuratam Dei notitiam docere, quoniam hæc duo,
& accuratam & intellectivam Dei docere cognitionem, &
tam Dei cognitionem ab omnibus Fidelibus exigere, sub
salutis amittendæ, multum inter se discrepant: Et idcirco
adhuc multo minus sequitur id, cui adstruendo ip ipsum in
n adfertur, videlicet, ergo præter accuratam Dei notitiam
tendit S. Scriptura ullam aliam rerum, quæ à Dei decreto
lent, cognitionem docere, & ab hominibus exigere: Ita ut
istincteque percipi possit, nihil omnino ad rem facere,
immo hoc ab Authore nostro recte, an secus probetur,
tam id ulterius persequi supervacaneum ducimus.

vero alterum recte an secus probetur, majoris momenti
aret, cum omnis Conclusionis vis atque efficacia ei inni-
ande etiam, quæ Author in ejus probationem adducit,
curatori examina perpendenda atque excutienda erunt.

tem probet, in S. Literis per Prophetas ab omnibus ho-
universaliter nullas alias cognitiones, præterquam divi-
æ atque Charitatis exigi, citat noster Philosophus tria
upæ loca, in quibus docetur, Dei cognitionem consistere
ione Divinæ Justitiæ atque Charitatis. In horum locorum
ne ab Authore nequaquam dissentimus, uterque enim
, ea tradere atque significare, Dei notitiam sram esse in
vinæ justitiæ & charitatis. Sed hic solummodo appri-
rtendum atque ponderandum venit, num hæc allata loca
li conclusioni formandæ, in quem finem producuntur,
nempe, Ergo Deus, per Prophetas tam Veteris quam
amenti, ab omnibus hominibus universaliter nullam
itionem exegit, præter notitiam Divinæ Justitiæ atque

Hujusmodi vero argumenti rationem nullius roboris,

C

aut

semper incerta manet: quod enim uno in loco non docetur, hoc forsitan in aliis clare atque perspicue doceri potest; ita ut, nisi omnia inspiciantur, atque ad examen revocentur, nulla certitudine concludi queat.

Hæc si negotio, quod præ manibus habemus, applicentur, palam fit, quam procul à recta noster Philosophus via deflectat, quando illum ad hunc modum audimus legimusque argumentantem, videlicet, ut probet, S. Scripturam nihil aliud intendere, quam obedientiam docere: In tribus scripturæ locis asseritur, Dei notitiam consistere in notitia Divinæ justitiæ atque charitatis; ergo Deus ab omnibus hominibus universaliter in S. Literis nullam iam exigit cognitionem, præterquam Divinæ justitiæ atque charitatis; hoc est, ut commodissime explicemus, cognitionem obedientiæ. Hic enim omnia S. Scripturæ loca ab eo erant producenda, & de unoquoque sigillatim ostendendum, ea nihil aliud intendere, quam solam obedientiam docere; vel solam notitiam Divinæ justitiæ atque charitatis exigere: Nam quod his tribus in locis fit, hoc in aliis, & quidem summa cura tradi & efficaciter ur-

potest.
orsan his dictis opponi posset, quamvis parum apposite, non Philosophum in sui Tractatus initio satis superque integram scripturam percurrisse, simulque ostendisse, eandem, nullibi cognitionem docere, sibi scopum præfixisse, sed solummodo cognitionem illam obedientiæ: atque adeo quod hic ab eodum assertur, eum duntaxat in finem allatum fuisse, ut rem s apertiusque ob oculos poneret.

que respondeo, Authorem nostrum, si hæc ita consideratione accipienda veniant, supra modum confuse atque intricate proposuisse ac conscripsisse: Etenim si in præcedentibus hæc atque sufficienter comprobavit, quorsum igitur hic afferre, curatius ostensum, & clarius explicatum iri, idque ea de causa totius Religionis decisio pendet? quorsum hic aliud agere, compendium, & id quo vis omnium suarum præcedentium tionum consistat, distincte convenientique ordine pro-
ut ex iis postea ea, qua decet perspicuitate atque metho-

eo ferram contentionis recipere, illaque nullo modo prætermittere, quod tamen, si antecedens hoc obtineri detur, missum facere apud nos constituimus.

Largimus itaque Authori nostro Conclusionem I Capitis, quam Pag. 14. his verbis exprimit. *Possimus jam igitur sine scrupulo affirmare Prophetas non, nisi ope imaginationis, Dei revelata percepisse, hoc est, mediante verbis, vel imaginibus, iisque veris aut imaginariis.* In hac Conclusionem hoc loco solummodo adnotandum venit, quodque etiam leviter prætereundum non est, nempe, Prophetis iis, de quibus Authori hic sermo est, Christum ejusque Apostolorum minime adnumerandos esse, quoniam eos ipse excipit atque seonit: Nam Pag. 7. de Christo loquitur in hunc modum, *Eum ilicet de mente ad mentem cum Deo communicavisse: Unde etiam his immediate præmittit, se nullibi legisse, Deum Christo apparuisse, aut utrum fuisse; sed Deum per Christum Apostolis revelatum fuisse.* Ita hujus Capitis Conclusio non nisi Prophetis Veteris Testamenti applicanda veniat.

Secundi Capitis Conclusio occurrit Pag. 28. his verbis proponitur. *Ex his itaque satis superque constat id, quod ostendere proponebatur, nempe Deum revelationes captui & opinionibus Prophetarum accommodavisse, Prophetasque res, quæ solam speculationem, & quæ non veritatem & usum vitæ spectant; ignorare potuisse, & revera ignorare, contrariasque habuisse opiniones.* Quæ quoque Conclusio Veteris Testamenti Prophetis applicari debet: Nam præter id quod Philosophus noster hoc capite, ante prædictam Conclusionem, ne unicum quidem locum extra Verus Testamentum in hunc adduxerit, jam in Prima Conclusionem vidimus, *Christum habuisse Revelationes.* Attamen sub finem Capitis, post conclusionem hanc formatam, duo adhuc producit loca ex Novo Testamento, ex quibus ostendere conatur, Christum se Phariseorum opinionibus, nec non discipulorum suorum captui accommodasse; quæ tamen, respectu duorum horum locorum simul cum præcedente Conclusionem, ipsi plane ac plene concedimus.

Ad CAP. III. attinet, etiam concedimus; quod in eo docere Author habuit, videlicet, *Donum Propheticum Hebræis non fuisse.*

Quemadmodum in præcedentibus, ut & ex CAP. XIII. hujus Tractatus perspectum est, concludi oportet, Deum in S. Scripturâ nullam aliam ab hominibus universaliter exigere cognitionem, præterquam Divinæ justitiæ & charitatis ad obedientiam promovendam; quoniam ab hac conclusione totius de Religione controversiæ decisio dependet, nempe, Theologiam à Philosophia, utpote duo diversa atque distincta regna, separari debere.

Primo itaque dicimus, omnes Authoris Dissertationes III; VII, VIII, IX & X CAP. contentas, ex sua natura nequaquam pertinere, nihilque facere ad talem inde Conclusionem formandam. Imo sane si, quod res est, absque magni hujus Philosophi assensione, scribere liceret, dicendum foret, omnes has dissertationes huic Conclusioni non plus virium atque roboris conferre atque suppeditare, quam si hunc in modum argumentaretur atque concluderemus: Author hoc in Tractatu omnem suam a pollet cognitionem atque scientiam Veteris Testamenti, non omnium Judaicarum rerum atque scriptorum, in lucem vitæ proferre; de multifariis rebus egit; atque admodum conæ ac præpostere sua proposuit; Ergo S. Scriptura ab omnibus hominibus universaliter nullam aliam exigit cognitionem, præterquam Divinæ justitiæ atque charitatis, ad solam obedientiam promovendam. Similem in modum argumentari atque concludere nulla sane ratione legitimam, neque intelligentis disputatoris censeri potest: Sed potius jure merito hujus farinae Dialecticus cavendus esset, vel quod Christianos irrideat, vel quod omnino destitutus sic argumentetur: Ac propterea etiam hæc huic Philosopho applicari queunt: nihilo enim plus quadrat, quam in Prophetico Hebræis non fuit peculiare; hujusmodi mos in S. Scriptura interpretanda tenendus est: hi aut illi hunc aut veteris Testamenti librum conscripserunt, nec non in Canonicis retulerunt; Ergo, Deus in S. Scriptura, tam Veteris quam Novi Testamenti, ab omnibus hominibus universaliter nullam cognitionem præterquam divinæ justitiæ atque charitatis. Hunc, inquam, in modum argumentari atque concludere, quam ut superius actum est.

At

harum dissertationum vis atque robur plane nullum est, illaque nihil aliud merentur, quam ut Authori suo remittantur atque offerantur, ut eas ipse refellat. Atque, hinc non difficile creditur videri, hunc Philosophum, absque ulla formandæ Conclusionis consideratione omnia voluisse contra Religiones, & quidem omnibus iocundis eruere, quæ stomachum ejus prægravabant, nauseamque iriebant, fortunæ committendo, ut ex iis præmissis, casu, & innotato miroque concursu, prædicta conclusio exsurgeret. Atque eo satis manifestum evadit, quocumque modo hæc Capita conlenderentur, nil nisi confusum & absque ordine congestum opus esse. Attamen, quamvis hoc satis jam constare existimemus, nonstrabimus nihilominus certo evidentique argumento, omnia hæc Capita, quocumque etiam illa modo spectentur, plane ad usum Tractatus scopum nihil facere, nulliusque momenti atque ponderis censenda esse. Atque hoc colligimus ex ipsiusmet Authoris verbis, quibus CAP. X. hunc in modum concludit. *Jam autem tempus esset libros etiam Novi Testamenti eodem modo examinare, quia id à Viris cum scientiarum, tum maxime linguarum, peritissimis esse audio, & etiam quia tam exactam Linguæ Græcæ cognitionem non habeo, ut hanc provinciam suscipere audeam, & denique quia quorum, qui Hebræa lingua scripti fuerunt, exemplaribus destituimur, huic negotio super sedere malæ.*

t autem, ex allatis verbis, Argumentum nostrum debite colligimus, & clare proponamus, primo apprimè considerandum verum Theologiam, quam noster Philosophus à Philosophia separat, consistere in Revelationibus tam Veteris, quam Novi Testamenti: Unde clare atque distincte deducimus, omnes determinationes, quæ conscribuntur, ad aliquid, respectu totius logicæ, non respectu alicujus partis separatim, determinandæ, atque stabiliendum, ejus naturæ esse debere, ut ex iis, æquali ordine atque claritate, determinatio, tam respectu Revelationis Veteris quam Novi Testamenti, formari queat: Nam si utrique simul applicari nequeunt, necessario consequitur, determinationem illegitimam esse, atque futilem, utpote, quæ in fundamentis non innitatur.

D

Cum

randam conscripisse, ut perspiciamus, num in iis majoris atque efficacia ad illam conclusionem confirmandam reperitur, an vero secus.

Quæcunque in duobus illis capitibus continentur, ad hæc duo acidunt, nempe, Deum Prophetis Veteris Testamenti nihil nisi per imaginationis revelasse, & quicquid revelavit, illorum capitum præconceptisque opinionibus accommodasse: si igitur ex duabus his conclusionibus una harum duarum consequentiarum legi- ne deduci queat, videlicet, Ergo in Libris Veteris & Novi Te- menti nulla dogmata, tanquam dogmata veritatum, traduntur, Ergo Deus in S. Scriptura ab omnibus hominibus universali- nullam aliam exigit cognitionem, præterquam Divinæ Justitiæ & caritatis, ad obedientiam promovendam, lubenter fatebor, dissertationibus, quatenus concessæ sunt, requisitum robur se; quoniam tum ex alterutra harum consequentiarum, Reve- n Theologiam tanquam regnum devotionis, & non tanquam um veritatis considerandam esse deduci poterit. Hic enim io apprime notandum venit, revelatam Theologiam à Philo- ia separari non posse, nisi clare distincteque probetur, Scrip- n, tam in Veteri, quam Novo Testamento, ne unicam qui- veritatem docere, vel aliquid, tanquam veritatem tradere: si illa aliquas cognitiones, tanquam veritatis cognitiones, nibus hominibus universaliter exigit, fiet illa memorata se- o absque ulla ratione, ullove fundamento: Ita ut duarum n prænotatarum consequentiarum alterutra sit basis, cui- pius laudata separatio superstrui debeat: Unde quoque illa- iqua ex duabus illis duorum illorum priorum Capitum con- tibus profluere debet, si certa, ac firma censenda atque ha- uerit: idque eo magis, quoniam Author ipse sub finem Capitorum indigitat, ea illum in finem proposita esse, ut ologia à Philosophia separaretur. Quod si igitur hæ Conclu- & rationes ac fundamenta hujus separationis in formam mi redigantur, plane nulla in eo consequentiâ animadver- yuia plus in conclusione continetur, quam in præmissis fuerat: Hunc enim in modum formari debet.

veritatum requiritur; ergo, prædicatio Christi à Philosophicis veritatibus separari non potest.

Ad infirmationem hujus argumenti adduci posset, eodem plane modo, quo Deus se Prophetis ope eorum imaginationis revelavit, & revelata ad eorum captum præconceptasque opiniones accommodavit, etiam Christum, ope imaginationis suorum discipulorum se revelasse, vel saltem omnia sua Eloquia ad eorum captum atque opiniones, nec non ad captum opinionumque omnium eorum Auditorum, semper accommodasse: unde igitur idem rorsus effectus profluit, ac si ipse Deus, etiam in Novo Testamento, se ope imaginationis suorum Legatorum revelasset, & revelata sua ad eorum captum, & opiniones accommodasset. Atque hæc objectio, ad præcedentis nostri Argumenti eversionem, majori vi ac efficacia, nec non firmiore fundamento formari potest, a Pag. 29. nostrum Philosophum hac de re hunc in modum disertem legimus. *Nec aliter de Christi rationibus, quibus Phariseos in iniquitate & ignorantia convincit, discipulosque ad veram vitam hortatur, statuendum; quod nempe suas rationes opinionibus & principiis eorum accommodavit. Ex. gr. cum Phariseis dixit, vide Matth. II. vers 26. & si satanas Satanam ejicit, adversus seipsum dicitur; quomodo igitur stare regnum ejus; nihil nisi Phariseos, quibus principiis convincere voluit, non autem docere, dari Dæmones, & liquod Dæmonum regnum: sic etiam cum discipulis dixit, Matth. 18 10. videte ne contemnatis unum ex parvis istis, dico enim angelos eorum in cælis &c. Nihil aliud docere vult, quam ne superbi, & ne aliquem contemnant, non vero reliqua, quæ in ipsius sermonibus, quas tantum adfert ad rem discipulis melius persuadendum, dicitur. Idem denique de rationibus & signis Apostolorum absolute dicitur, nec de his opus est fusius loqui. Nam si mihi enumeranda essent Scripturæ loca, quæ tantum ad hominem, sive ad captum alicujus sunt, & quæ non sine magno Philosophiæ præjudicio, tanquam doctrina defenduntur, à brevitate, cui studeo, longe discederem: ut igitur, quædam pauca & universalia attigisse, reliqua curiosus perpendat.*

nisi etiam in allata ratione eandem confidentiam, ne dicam impudentiam, animadverteremus: Nam ubinam occurrunt in medium adducta universalia, à quibus hæc omnia dependent: quisnam nobis ea monstrabit? An omnia illa ex Veteri Testamento allata loca sunt illa universalia, à quibus omnia, respectu Novi Testamenti, dependent? & an hæc horum dependentia adeo omnibus perspicua sit, ut sine ulla ejus indicatione atque demonstratione potestatem quis nactus sit, ad talem universalem formandam decisionem, vel ad tam magni momenti dogma determinandum? Sane hæc dici queunt quoniam in præcedentibus vidimus, *Christum de mente mentem cum Deo communicavisse*: Unde certiores sumus, Deum ad Christi principia non accommodasse; ac propterea etiam, pro hoc non leve inter Christum, ac præcedentes Prophetas discrimen, plane ejusmodi sequela tollitur: ita ut omnia illa adducta à nullo modo tanquam universalia spectari queant. Quod etiam pro duo illa Novi Testamenti loca, quæ in hac dissertatione tantum exempla prolata fuerunt, ut universalia considerari nequeant, non tantum colligi potest ex iis, quæ jam circa ea indicavimus; sed etiam ex eo, quod natura universalitatis requirat, ut omnia particularia seu individua in ea includantur: nam hac ratione quid duntaxat universale est, vel potius hæc est formalis ratio universalitatis, ut particularia sub ea comprehendantur; quemadmodum è contra formalis ratio particularitatis est, quod tantum rei singulari seu individua competat, atque propria sit; aut ei solummodo applicari possit, quæ propterea sub universalibus non continetur. Si itaque omnibus Novi Testamenti locis, propter duo, id quod in iisdem reperitur attribui atque applicari possunt etiam eadem universalia, nequaquam autem alio reperiuntur, Atque hoc ut pateat, hæc consideratu dignæ consequentiæ sunt, & illico dijudicari poterit, utrum eadem universalia an verò secus: Christus, quando de Diabolis locutus fuit, ad principia Phariseorum accommodavit; Ergo, quando Christus de remissione peccatorum, de resurrectione mortuorum, de æterna, & similibus cum iis aut cum aliis sermonem habuit, etiam se ad ipsorum principia accommodavit: Et rursus, quan-

Jam quidem prædictis quædam circa CAP. XI. annotata anneceremus ; sed quoniam Lectoribus lassitudinem molestiamque creare velle videremur , si eos moraremur , multumque operæ poneremus in talibus nihil ad rem facientibus rationibus refutandis , cujusmodi quicquid hoc XI. Capite continetur existimandum est, quoniam cuilibet insipienti absque adhibita confutatione omnino manifestum atque apertum evadit , nihil plane quæstioni obesse vel prodesse , Utrum nempe Apostoli Jesu Christi tanquam Prophetæ, an vero tanquam Doctores, munus suum obierint: Proinde absolute concludimus , omnia hæc prædicta Capita , ad duodecimum usque , utpote in quo initium sumit tractatio ejus , de quo primum egimus , & a quo totam de Religione controversæ decisionem dependere , antea ex ipso nostro Authore intelleximus , nihil prorsus ponderis addere hujus vel ejusmodi Religionis determinationi : Et quoniam nullam aliam ob causam ad examen horum Capitum nos accinximus , quam ob magnam infirmitatem debilitatemque dissertationis CAP. XIII. contentæ , cui nunquam fundamento Philosophus noster decisionem determinationemque Religionis super imposuit , jure acquiescimus , omneque ex parte rei satisfactum putamus , utpote qui sufficienter debilitatem omnium harum Dissertationum indicavimus , atque ob id illos posuimus.

Si itaque in ante dictis luce meridiana clarius ostendimus , omnes has dissertationes , vel extra rhombum , vel nullarum virium ; facillime nunc ex earum infirmitate atque debilitate deducere poterimus , quale de iis , quæ CAP. XIV. pertractantur , judicium ferendum sit ; quoniam in eo , consequenter ex veritate et firmitate omnium harum Dissertationum , dogmata fidei universalia , vel S. Scripturæ fundamentalia determinantur: Nempe omnes illas determinationes esse fuitiles atque frivolas , & consequenter omni ex parte incertum relinqui , quomodo univaria fidei dogmata , vel S. Scripturæ fundamentalia determinata sint : & num per consequens Theologia à Philosophia separata sit , an vero secus.

E

Hacten-

lant, se a morte naturali resurrecturos: Perpendamus, quam significanter & quanto zelo Apostolus ibi loquatur: *Si resurrectio mortuorum non est, ne Christus, inquit, resurrexit. Quod si Christus non surrexit, inanis videlicet est prædicatio nostra; inanis autem est & les nostra: Reperimur autem & falsi testes Dei, quoniam testificati sumus Deo, quod excitaverit Christum, quem non excitavit, si videlicet mortui non resurgunt. & rursus inferius, si mortui non resurgunt, edamus & bibamus, cras enim moriemur.*

Omnino, meo iudicio, data opera cæcus est, vel prorsus omnino et intelligentiâ, qui hunc allatum locum contemplant, animare nequit, in eo tanquam veritatem doceri, Christum à morte resurrexisse, &, tanquam verissimum dogma, quod a Dei deo dependet, tradi, omnes fideles à mortuis resurrecturos. Imo, qui, ut decet, intendere animum volet in eo, quod hoc in eo proponitur, procul omni dubio comperiet, illum studio & ita opera adversus hunc Philosophum adornatum esse, Affirmenim noster Philosophus audacter, nihil in S. Literis intendendum, quam obedientiam docere atque promoveri, eumque in omnibus ab omnibus hominibus nullas alias exigi cognitiones, præsertim Divinæ justitiæ atque Charitatis: Hoc autem in loco evidenti, quam res exigit, apparet, Apostolum velle, ut, tantam veritatem, credamus, mortuos esse resurrecturos; nec ut pro certo habeamus, omnem obedientiam plane infructuosam atque frustraneam esse, si mortui non resurgant, edamus, t, & bibamus, cras enim moriemur. Unde clare atque distincte advertere licet, Apostolum obedientiam non voluisse promovere, nisi solummodo vi veritatis, atque ex veris fundamendis. Sane si Author noster, quoniam ex autoritate S. Scripserat voluit, hæc atque his similia examinasset loca, attendisset, quomodo ex S. Scriptura, in se sola spectata, absque iam sæpius memorati fundamenti Philosophici intermixto, posset probare atque demonstrare, quemadmodum crepat, hæc omnia, nempe, quæ allato capite continentur, quæ jam jam ex eo notavimus, esse accommodata ad captum acceptionem hominum opiniones, & disposita, ut vulgus

primam instituit, ut naturam constitutionemque Legis Divinæ explicaret: hunc enim in modum sonant ejus verba Pagina 45. *Per Legem Divinam intelligo rationem vivendi, quæ solum summum bonum, hoc est, Dei veram cognitionem, & amorem spectat: Ratio, cur hanc Legem voco Divinam, est propter summi boni naturam, quam hic paucis & quam clare potero, jam ostendam.* Tertia autem Dissertatione ostendere nititur, quid S. Scriptura de Lumine naturali, & Lege naturali, doceat, ut Pagina 48. dicitur. Attamen, quamvis hanc ob rationem has Dissertationes quidem prætermittere possemus, iustitiam nihilominus necessarium esse, ut ostendatur, iis nullam inesse vim, ad illos, ad quos collimant, scopos feriendos. Tenim si Philosophus noster in prima probet, sicut contendit, rerum naturalium cognitione notitiam Dei, atque adeo summum nostrum bonum consistere, & consequenter Divinæ legis observantiam sitam esse in iis rebus agendis atque exsequendis, & nos ad rerum naturalium ducunt cognitionem, & si in tertia demonstrat, quemadmodum ipsius est scopus, s. Littere docere, præmium vel fructum legis in cognitione naturali ipsiusque pœnam in ignorantia vel in privatione naturalis notitiae consistere; fatendum utique est, etiam per illas omnem prædictam Deo obligationem, quæ aliquod supernaturale præmium aut pœnam respicit, plane tolli atque annihilari: Ac idcirco etiam has dissertationes examinabimus atque refutabimus. Quoniam autem Philosophus noster in tertia demonstrare contendit, scripturam proprie docere, eum in modum cum Lumine & Lege naturali esse comparatum, ut in prima proposuit atque explicavit; duas illas post se invicem prius ad examen revocabimus, & postea in naturam secundæ inquiremus, utpote quæ genuinum fundamentum comprehendit.

Incipit igitur incipit, Pag. 45. Cum melior pars nostri sit intellectus, & ratio est, si nostrum utile revera quærere velimus, nos supra omnia proponere conari, ut eum quantum fieri potest perficiamus, in ejus enim persequendo summum nostrum bonum consistere debet.

Incipit autem dissertationis exordium, utpote veritati consentaneum in totum à nobis conceditur: unde cum Authore pergimus.

ter Philosophus ipso in limine hallucinetur, neque firmum atque sufficiens suæ conclusioni, cui reliqua superædificat, fundamentum posuerit atque substraverit.

Atque hoc præterea exinde magis apparet quod ulterius procedimus, atque etiam asserimus, illud ipsum, quod suæ conclusioni præmisit Author, falsum esse, videlicet, *omnem nostram cognitionem atque certitudinem, quæ revera omne dubium tollit, a sola Dei cognitione dependere.*

Ut autem hanc nostram assertionem adstruamus atque probeis, unicum tantum ex CAP. VI. allegamus atque producimus in quo Philosophus noster, immemor, ut videtur, ejus, ad hic tanquam fundamentum posuerat; è diametro contra affirmat, idque tanquam solidam certissimamque veritatem aliter ab oculos ponit. Eo loci illum pag. 70. sequentibus verunc in modum dissertantem, & rationi convenienter ratiocinem audimus. *Cum Dei existentia non sit per se nota, debet necessario dari ex notionibus, quarum veritas adeo firma atque inconcussa sit, ut dari neque concipi possit potentia, a qua possint immutari: nobis saltem eo tempore, quo ex iis Dei existentiam concludimus, ita apparebent, si ex ipsis eam extra omnem dubitationis aleam concluderemus: Nam si possemus concipere ipsas notiones ab aliqua potentia, atque demum ea fuerit, mutari posse, tum de earum veritate dubitamus, & consequenter etiam de nostra conclusione, nempe de Dei existentia, nec de ulla re, unquam poterimus esse certi.*

Et ratiocinatione procul omni dubio affirmatur, quasdam notiones certissime, vel per se cognitæ esse debere, prius ipsa Dei existentia, cognosci queat; Unde porro consequens, ejusmodi notiones, nec non certitudinem; quæ illis inbet, non a Dei cognitione, sed contra cognitionem Dei ab notionibus dependere. Atque hinc porro perspicuum fit, falsum istud de quo jam nobis sermo est, prorsus falsum atque erroneum esse, nempe omnem nostram cognitionem, atque certitudinem ejus, à sola Dei cognitione dependere.

Verò progrediamur conclusioni, quam concessimus, in qua, quamvis totius hujus dissertationis vim atque efficaciam jam

es Dei conceptum involvere atque exprimere. At vero hæc verba sic accepta nullo modo admittunt, ut recte atque legitime ex his concludi queat, ergo, *quo magis res naturales cognoscimus, eo majorem atque perfectiorem Dei cognitionem acquirimus*. Nam in eo, quod præmittitur, hoc sensu accepto, non continetur, res naturales Essentiam Divinam, imo integram Dei Essentiam, ejusque perfectionem naturalem involvere atque exprimere; sed tantum res naturales existentes formaliter secundum Dei conceptum, quæ ab eodem ex libero suo arbitrio formavit, vel eminenter in ejus intellectu atque potentia, quatenus ex sua naturali perfectione ejusmodi determinatos conceptus formare, & suam absolutam potentiam, in operando, ad illos determinatos conceptus accommodare poterat, extitisse. Ita ut illæ res naturales, quas non nisi in illius determinatione cognoscimus, nihil aliud præter Dei determinatos conceptus, atque ad ipsos accommodatas operationes præstant atque exprimant. Atque hoc nullam communionem habet, cum Divina Essentia, atque ejus perfectione, quoniam in ea naturalis determinatio concipi queat. Atque adeo quia hæc conclusio ad Divinam Essentiam respectum habet, consequitur, non legitime, neque debito ordine, ex eo, quod præmissum est, ea, qua diximus significatione accepta, formari atque concludi posse: nam ex eo concludi duntaxat potest, Ergo, quod res naturales magis cognoscimus, eo nos majorem atque perfectiorem cognitionem determinatorum Dei conceptuum, & determinatarum, vel ad eos accommodatarum operationum acquirit: quod profecto aliud quid est, quam cognitio Divinæ Essentia, hoc est, absolutarum ejus perfectionum.

jam ita consideratis circa significationem verborum, secundum quam illa à me admittuntur atque conceduntur, reliquum est, ex ipsa conclusione indagemus atque deducamus, quomodo *oster* Philosophus ista verba acceperit atque intellexerit, sicut res ipsa requirebat, saltem accipere atque intelligere potest: nam hoc modo ulterius inquirere atque perpendere poterit, *num* firmo subnixus fundamento, an vero secus, sic loquerit.

Et consequenter etiam omnia reliqua, quæ de Lege Divina, ex lumine naturali, proponit, plane futilia atque nullius sunt ponderis, quoniam unice innituntur illi fundamento, nempe res naturales Dei essentiam involvere atque exprimere, vel ex illa æterna necessitate emanare: Nam cum ait, *Atque adeo tota nostra cognitio, hoc est, summum nostrum bonum, non tantum a Dei cognitione dependet; sed in eadem omnino consistit*: Et ulterius, *Adeoque ille necessario perfectissimus est, & de summa beatitudine maxime participat, qui Dei, Entis nimirum perfectissimi, intellectualem cognitionem supra omnia amat, eademque maxime delectatur*. Hæc itaque nostrum summum bonum, nostraque beatitudo redit, in cognitionem scilicet & amorem Dei; tales rationes, quoniam ex præcedenti fundamento superstructæ considerari debent, non aliter intelligenda veniunt, quam quod significant, summum bonum summamque beatitudinem in cognitione & amore rerum naturalium sitam esse: Nam Philosophus noster, quemadmodum antea vidimus, nullo alio fundamento conclusit summum nostrum bonum, supremamque nostram beatitudinem in cognitione Dei consistere, quam quia res naturales Divinam essentiam involvant & expriment, vel ex eadem per æternam necessitatem emanent: Unde porro consequitur, rerum naturalium cognitionem notitiam Dei involvere; ac præterea, cum a nobis ostensam sit, hunc Philosophum, ad hanc sententiam confirmandam, hæc in Dissertatione, nullum nino argumentum adduxisse; hinc quoque clare colligi potest, *quia ista sequentia eo usque, ubi inquirere incipit, utrum lumine naturali Deus tanquam Legislatores, vel tanquam Dominus princeps suarum actionum considerari potest, nec ne; nullum tale examen mereri, utpote quæ vel vera vel falsa sunt, prout fundamentum vel tanquam verum vel tanquam falsum esse consideratur*. Et quoniam in fundamentum hoc, in memorata Dissertatione, ex lumine naturali demum inquiritur, eo usque *utve* iudicium nostrum de istius Dissertationis, quam jam examinavimus, veritate aut falsitate suspendemus, quo usque, citæram illam Dissertationem, investigaverimus, num Philosophus noster ibi veritatem sui fundamenti bene demonstraverit:

nagnam hujus Philosophi audaciam atque confidentiam miratum
uisse: quoniam hunc S. Scripturæ locum sic contra expressa Tex-
 us vocabula audeat interpretari; cum non ignoret, suam hanc
 interpretationem Scriptoris intentioni è diametro contrariam es-
 se. Imo tædet me, cum eo de quibusdam S. Scripturæ locis age-
 re, quia satis manifestum est, ipsum solummodo S. Scriptura
 docere: & nisi res ipsa, respectu meorum Lectorum, hic refuta-
 tionem postularet, ad me quod attinet, hanc profecto Dissertatio-
 nem silentio præterissem. Sed ad rem: *Adamo*, inquit, *ibi præ-*
cipi videtur, bonum agere & quærere sub ratione boni, & non quatenus
contrarium est malo, hoc est, ut bonum ex amore boni quæreret, non au-
tem ex timore mali: Cum ipso in textu Genes. 3: 17. expresse dica-
tur: Sed de arbore cognitionis boni & mali nequaquam comedes: eo enim
quo de ea comederis, morte morieris.

Admiracione dignum est, quare hic Philosophus ista Textus
 a, *eo enim die, quo de ea comederis, morte morieris*, similiter non
 averit; cur illa non æque ac præcedentia explicuit? Neque enim
 ipi potest, ullum hominem, illum locum lecturum qui non
 cogitaret, hic præcipi, bonum agere, & malum fugere
 metu pœnæ: cum verba expresse dicant, *eo enim die, quo de ea*
comederis, morte morieris: Sane si hoc sic intelligetur, idque in-
 ter, quo minus suæ opinioni assensus præbeatur, debuisset
 dicto, ne hoc accideret, pro virili parte operam dedisse: De-
 bet proposuisse quo modo præceptum, quo prosecutio boni &
 mali ex metu pœnæ præcipitur, constituendum sit; atque inde
 ostendenda fuisset differentia, quæ est inter præceptum ab-
 solutum, & inter verba modo allegata; per quam diffe-
 rentiam ulterius demonstrare debuisset, istam adductam Histo-
 riam præcipere, Adamo, ut bonum agat, & malum fugiat
 metu pœnæ: Nam hac ratione rem debite tractasset, ac forsi-
 manes in suam sententiam pertraxisset. At jam sine dubio
 abitur hoc silentio transisse, quoniam ist hæc verba nimis
 contra suæ opinionis falsitatem indicent. Et sane e diametro
 intentioni contrarium ex iis solide probari potest: Nam quem,
 in finem hæc addita sunt? Quisnam fuit Legislatoris sco-
 pus?

reſſigere, ſi enim bonum non egeris & malum vitaveris, pœnam feres. Ac propterea habent verba hæc unam eandemque vim, ſive tanquam in Parabola, ſive tanquam in ſimplici narratione atque Hiſtoria accipiantur.

Quod porro ad illa, quæ ex Proverbiorum Salomonis libro in medium adducere voluit noſter Philoſophus, loca attinet, de iis minime inficias ibimus, Salomonem Intellectus & ſapientiz fructum permagni æſtimare, & multis laudibus efferre; Atque è contrario Stultitiam, & quæ eam conſequantur, maxime vituperare; nec non indicare aliquam pœnam conſiſtere in ſtultitia, vel in eo quod ſtultitiam directe conſequitur. Neque etiam crediderim ſapientiam in propria ſua natura infructuoſam eſſe: ſed puto in unumquemque pronunciatum eam multis bonis fructibus abundare, eamque propter ſe ipſam amore dignam eſſe: eam quoque nos docere, quomodo vita noſtra inſtituenda ſit, ut nos optimo modo conſervemus. Hæc omnia, inquam, nullus negaverit: ſed applicationem noſtri Philoſophi ex veritate eſſe factam, ſecundum horum locorum naturam, à me pernegatur: Illa igitur ad examen revocemus.

Pagina 50. de loco Proverbiorum Salomonis, qui CAP. 2. vers. habetur, loquitur noſter Philoſophus hunc in modum. *Quibus e verbis clariffime indicat, Quod ſola ſapientia ſive intellectus nos docet, Deum ſapienter timere, hoc eſt, vera religione colere. Deinde etiam ſapientiam ex Dei orô fluere, Deumque illam dare, quod quidem etiam ſupra oſtendimus, nempe, quod noſter intellectus, noſtraque ſcientia à ſola Dei idea ſive cognitione pendeat, oriatur & perficiatur.*

Tanc applicationem, inquam, ſecundum veritatem eſſe, à me negatur: Quando enim ruruſus conſideramus, quomodo Philoſophus noſter in præcedenti ſua Diſſertatione intellexerit, noſtrum intellectum noſtramque ſcientiam à ſola Dei idea ſive cognitione pendere, oriari atque perfici; evidentiffime percipere poterimus, hanc applicationem nulli præſuſo fundamento ſubnixam eſſe.

illa Diſſertatione primo oſtendere voluit omnem noſtram certitudinemque (nempe circa omnia naturalia) cognitione vel idea dependere. Secundo, omnes ejus conatus

amin ejus applicatione comprehenditur sublatio omnis proprietatis providentiae atque gubernationis, aut remunerationis & punitionis Dei; cum nec praemium nec poenam agnoscat; secundum *nam suam Dissertationem*, utpote quae solummodo ex scientia ignorantia directe profluunt, atque emanant. quia praemium is Divinae ipsa lex est, & poena privatio scientiae, quemadmodum supra audivimus atque indicavimus. Cum è contrario clare eamus, Salomonem loqui de Dei directione & providentia, non de remuneratione & punitione eorum, qui ipsum titit: Hunc enim in modum ipsum loquentem audimus, immediate ante ea verba, quae noster Philosophus ex 3. CAP. adduxit, 9, 10, 11, 12. *Honora Jehovaham de substantia tua, & de praecipuo proventus tui: Ita implebuntur horrea tua (NB.) saturitate, isto lacus torcularii tui perrumpent. Eruditionem Jehovahae, Filii mei, nullo modo, neque tædeat te correctionis ejus: Nam quem diligit Jehovaha) corrigit, & quidem ut pater filium, cui bene vult.*

quibus verbis animadvertere licet Salomonem loqui, de illi quadam remuneratione Dei, nec non de singulari quadam punitione. Sed inferius vers 25, 26. ejus verba sonant in sequentem modum; *Ne timeto pavore repentino, & a vastatione improborum, veniat: Nam Jehovaha aderit fiduciae tuae, & servabit pedem tuum in terra. Et adhuc significantius loquitur vers 32, 33, 34. inquit: Nam abominationi est Jehovahae praefractus: apud rectos autem arcus est Exsecratio Jehovahae incumbit domui improbi; habitaculum eius benedicitur. Quandoquidem derisores ipse deridet; mansuetis auget gratiam.*

quibus omnibus locis, meo quidem judicio, luce meridiana clarius videmus, Salomonem loqui de speciali directione, providentia, remuneratione & punitione Dei: quae omnia directoria sunt iis, quae in prima sua Dissertatione conatus fuit re noster Philosophus, nempe res naturales Dei conceptae. consequenter ejus essentiam atque perfectionem involvunt exprimere: unde etiam omnia facti & naturalium concatenatione, secundum aeternas Principii necessitatis determinantur & diriguntur: Quocirca quoque consequenter

Uterius ait Philosophus noster, nullo modo locum Pauli, in Epistola ad Romanos CAP. I. prætereundum esse, quasi ille de hac re plene persuadeat, ac perfecte doceat id, quod noster Philosophus secundum primam suam Dissertationem, per S. Scripturam probare voluerit. Accurate idcirco locum illum expendamus. Ait Apostolus vers 20. *Occulta enim Dei a fundamentis mundi in creaturis suis per intellectum conspiciuntur, & virtus & divinitas ejus, quæ est in æternum, adeo ut sint sine effugio. Ad quæ verba hæc habet noster Philosophus. Quibus satis clare indicat unumquemque lumine naturali clare intelligere Dei virtutem, & æternam divinitatem, ex qua scire & deducere possunt, quid iis quærendum, quidve fugiendum sit, deoque concludit omnes sine effugio esse, nec ignorantia excusari posse, quod profecto possent, si de lumine supranaturali loqueretur, & de carnalitate Christi, & resurrectione, &c. Hæc autem nostri Philosophi explicatio ipsi à me huc usque in totum conceditur, utpote verbis congruens atque consentiens: sed attendamus ad ea, quæ subjunguntur: Et ideo paulo infra vers 24. sic pergit. Propter hoc tradidit eos Deus in concupiscentias immundas cordis eorum, &c. Usque ad finem capituli, quibus vitia ignorantie describit, eaque tanquam ignorantie supplicia enarrat. Postremum hoc absolute à me negatur, nempe Paulum ea, quæ sub finem prædicti Capituli habentur, describere, tanquam ignorantie supplicia, idque quatenus necessario et naturaliter ex ignorantia oriantur: Verba enim clare indicant, Paulum ea enumerare tanquam causas, propter quas Deus in eum subierint: hunc enim in modum loquitur vers 28. *Et sicut visum est eis Deum in notitia retinere, ita tradidit eos Deus in mentem omnium expertem, ut facerent, quæ minime conveniebant: Op- (NB.) omni injustitia, malitia, scortatione, improbitate, &c.* Quæ verba clare indicant, quod oppletum esse omni injustitia, &c. proveniens ex non retinendo in notitia Deum. Creata, causa fuerit, ob quam Deus eos tradiderit in mentem omnium expertem, ut facerent, quæ minime conveniebat, nempe vitia, quæ præter naturam sunt, ut quod mares ac foeminae naturam usum mutant in eum qui est præter naturam &c. Atque explicatio manifeste mihi videtur cum verbis & scopo Apostoli*

uisse, ac eos præpostero ordine, ac multarum rerum disconvenien-
 tum confusione atque permixtione ita perturbare, ut ab una parte
 eligionem viderent profanatam, imo annihilatam, & ab altera par-
 te inepros sentirent, qui hanc mentis perturbationē dispellerent:
 ita aliquando occasio sibi daretur, ex hac confusione, per sua Phi-
 ophica fundamenta, majori claritate ad omnis Religionis everfio-
 m proposita, utilitatem captandi, commodisque suis consulendi.
 Sed his missis, existimamus nos eyidenter jam ostendisse, nostrum
 ilosophum nequaquam ex scriptura probasse, ipsam cum ejus
 nionibus & dictaminibus, de Lumine & Lege naturali, conveni-
 tque consentire. Unde quoque jam merito nos conferimus ad
 mam Dissertationem, quæ hujus Capituli secunda est, quæque
 lamentum omnium ejus profanarum Thesium continet, ut cu-
 fficaciæ atque roboris ea sit existimanda exploremus.

agina 48. differit Author noster hunc in modum. *His sic nota-
 inquirendum jam est, num lumine naturali concipere possimus, Deum
 i legislatorem, aut principem, leges hominibus præscribentem. At-
 hujus rationem ut explicet atque aperiat, paucis interjectis,
 erbis exordituic.*

*od circa primum statuendum sit facile deducitur ex natura voluntatis
 quæ à Dei intellectu non nisi respectu nostræ rationis distinguitur,
 , Dei voluntas & Dei intellectus in se revera unum & idem sunt;
 stinguntur, nisi respectu nostrarum cogitationum, quas de Dei in-
 u formamus, exempli gratia, cum ad hoc tantum attendimus,
 atura Trianguli in natura Divina ab æterno continetur, tanquam
 veritas, tum dicimus, Deum Trianguli ideam habere, sive na-
 Trianguli intelligere; sed cum postea ad hoc attendimus, quod na-
 Trianguli, sic in natura Divina continetur, ex sola necessitate Divinæ
 , & non ex necessitate essentiæ & naturæ Trianguli, imo quod necessi-
 titiæ & proprietatum Trianguli, quatenus etiam ut æternæ veritates
 intur, à sola necessitate Divinæ naturæ & intellectus pendeat, &
 natura Trianguli, tum id ipsum, quod Dei intellectum vocavimus,
 untatem sive decretum appellamus. Quare respectu Dei unum &
 firmamus, cum dicimus Deum ab æterno decrevisse tres angulos
 li æquales esse duobus rectis, vel Deum hæc ipsum intellexisse. Un-*

nita reperiuntur, ex quibus suam conclusionem deducit. Non
 evi profecto dignum est admiratione, nihil eorum ullibi conspici,
 c à principio ad finem usque nisi ejus temeraria atque audacia
 btudi dictamina, quibus pro autoritate asserit, & quidem sa-
 s confuse, *Dei voluntatem & Dei intellectum in se revera unum et*
em esse; nec distingui, nisi respectu nostrarum cogitationum, vel nostræ
tionis: ipsum intelligere ab intellectu, & ipsum velle à volunta-
 minime distinguendo, tanquam si hæc non nisi unum ac idem
 rent. Quo non tantum totius questionis inter ipsum & Christia-
 s controversia determinatur ac deciditur, & illi machina paratur,
 o omnam illorum religionem, ut quidem putat, diruat atque
 jiciat; sed etiam res ipsa adeo confusa atque perturbata reddi-
 , ut nullum alium in finem excogitatum videtur, quam ad
 torum animos perturbandos atque obstupesciendos. Etenim
 pacto res magis confundi atque inverti potest, quam si sermo
 atur de intellectu, de voluntate, de intelligere & vel
 ac de omnibus his promiscue, quemodmodum inter se in al-
 ta ratiocinatione permixta reperiuntur, sine ulla adhibita di-
 ctione, aut etiam probatione, qua hæc minime distingui de-
 , ostendatur? Sane nimis inordinate ac præpostere hoc in ne-
 proceditur, & quidem circa ipsum fundamentum, quod
 ceteris accurata tractatione, & exacta consideratione dig-

Quisnam autem est, cui non persuasum & fixum in animo
 hunc Philosophum nostrum, cum omnem proprie dictam
 ionem subvertere sibi propositum habuerit, summa pruden-
 que exactitudie uti debuisset, in fundamento suo, cui om-
 nianatur, ponendo atque jaciendo? Etenim affectabitne quis
 s Philosophis atque Christianis omnibus sapientior videri?
 mabitne è diametro omnia illorum fundamenta? deride-
 rant sepe in suo Tractatu Christianos, tanquam si nullo fere
 o atque intellectu præditi forent? & interim tam temere,
 ueriliter, ac quasi sese omnium ignarus, se geret? Pro-
 ac tantum Philosophum minime decent, imo ipsa summa
 nominis.

Præ-

ad hoc attendimus, quod natura Trianguli sic in natura Divina continetur ex sola necessitate divinæ naturæ, & non ex necessitate essentiæ & naturæ Trianguli; imo quod necessitas essentiæ & proprietatum Trianguli, quatenus etiam ut æternæ veritates concipiuntur, à sola necessitate divinæ naturæ & intellectus pendeat, et non ex natura Trianguli, cum id ipsum Dei voluntatem sive decretum appellamus. Exacte, inquam accurateque perpendamus, num aliquod discrimen in his, etiam respectu nostrarum cogitationum animadvertere licet: Me quod tinet, nullum in iis discrimen reperire possum. Nam in primo membro solummodo ac simpliciter indicatur, Deum naturam Trianguli intelligere: in altero vero duntaxat superadditur, Deum naturam Trianguli intelligere ex necessitate propriæ naturæ, & non ex necessitate naturæ Trianguli: Unde porro palam est, secundum hoc membrum non aliter, quam tantum veluti explicationem primi, debere considerari, nempe quod *¶* Divinum intelligere Trianguli duntaxat resultet ex necessitate Divinæ naturæ ita ut in utroque ab intellectu Dei, vel ut clarius loquar à *¶* intelligere Dei non recedatur, cum neutrum communionem habeat, cum eo quod ego *¶* velle Dei, vel Divinas volitiones voco. In imo, id, quod subsequitur, & cui quis maximam vim in se posset existimare, nempe, quod natura Trianguli, quatenus ut *¶* a veritas concipitur, à sola necessitate Divinæ naturæ, & non ex natura ipsius Trianguli pendeat, nullam omnino communionem habet cum eo, quod *¶* velle Dei appello: Sed eo nihil aliud, ut ego *¶* em interpretor, significatur, quam quod natura Trianguli, quatenus ut *¶* a veritas concipitur, à *¶* naturali intellectu Dei dependeat.

hinc autem clare perspicere licet in tota hæc ratiocinatione neminem quidem vim atque efficaciam ad probandum atque convincendum, *¶* Dei intelligere atque velle unum & idem esse, non occurrere, sed solam explicationem, quid nempe noster Philosophus Dei intelligere & Dei velle nominet; quibus appellationibus & nostras æquali loco atque ordine opposuimus, ut sic evidenter *ob oculos* poneremus, quam leviter, & absque firmo nexu

phice Theſis paulo magis ventilare, ut hujusce Tractatus natura aliquanto clarius detegatur, ſimulque omni ex parte, & ejus conſuſionem, & quod per ſe ipſum refutari queat, evidenter ob oculos ponamus. Verum enimvero apprime hic conſiderari volumus, ſcopum noſtrum in ſequentibus nequaquam eſſe, ut opinionem & ſententiam, quam de Deo Deique natura ſoyet noſter Philoſophus, ex profeſſo conſutemus. Ratio eſt, Quia Authoris ſententia hoc in Tractatu non probatur neque demonſtratur; unde conſequenter ejus argumenta atque rationes quas ſibi reſervavit, neque dilui neque refelli queunt; At hanc ob cauſam nobis, quoniam non alium ſcopum, quam hujus libri conſutationem, nobis præfixerimus, ſuffecerit, Authoris ſententiam, per ea, quæ in proprio ejus Tractatu reperiuntur, conſutaſſe acque evertiſſe.

Ut igitur hac in re debito ordine & firmo talo procedamus, primum, & ante omnia ſtatuſ Quæſtionis recte determinandus veſt. Etenim, quamvis recte dicatur, totius Quæſtionis cardinem in eo veſari, Utrum Deus tanquam Legiſlator, ac tanquam inceptus ſuarum actionum conſiderari poſſit, cujus Negativam Philoſophus noſter, & nos affirmativam partem tuemur: Nihilominus tamen circa hanc Quæſtionem, vel circa diverſitatem opinionum, quas de ea habemus, inveſtigandum venit, atque decidiendum, Num Quæſtio hæc ultimum contineat fundamentum, an vero ad ulterius progredi queamus, ex cujus veritate juſtum circa eam ferendum ſit, quænam diſceptantium pars veriſentiat, & quænam ab ea diſcrepet. Certum enim eſt ſemper ſciſcite atque temere diſputari, dummodo ad infimum fundamentum à quo reliqua omnia dependent, non deſcendatur.

Quoniam vero Philoſophus noſter ſuæ opinionis atque ſententiam veritatem voluit probare atque deducere ex conſideratione quod Dei voluntas & Dei intellectus unum & idem ſint, non *quæſtione* intellectum ab intellectu ſeu *intelligere*, nec *volitionem* à *volitione* ſeu *velle*; dicimus, hæc, ita conſuſe *debere conſiderari*. Non enim Quæſtio noſtra in eo ſita eſt, *Dei intellectus & Dei voluntas unum & idem ſint*: Nam *ceditur unam eandemque realitatem & divinum intellectum*

ceps suarum actionum. Ac proinde tantum in hoc prenotato omnis nostra questio consistit atque posita est.

Quemadmodū igitur clare distincteque deteximus, quid sit quod Deum proprie reddat atque constituat Dominum atque principem suarum actionum, aut etiam non reddat atque constituat, videlicet, unitas aut diversitas suarum actionum: & quoniam consequenter hac in questione ab una atque altera parte nulla argumenta formari queant, nisi eum in finem, ut iis duntaxat vel unitas vel diversitas illarum actionum stabiliatur: sic etiam eo, quo res exigit, modo nostra argumenta, circa hoc postremum, facere aut formare nequimus, nisi prius bene distinguamus, an nempe hoc postremum primum atque unicum principium sit, circa quod argumenta formari atque versari debeant; an vero natura atque conditio, hoc est, unitas aut diversitas divinarum actionum cognosci debeat per aliud quid, quod jam antea probandum veniat. nempe si hoc nobis non debite dignoscatur, facile contingeret, nostra argumenta tali fundamento superstructa fore, quod à nostro philosopho negari posset, per quam negationem omnia à nobis ducta argumenta invalida fierent atque pro talibus habendum: Ac propterea pernecessarium est ut hoc prius bene recteque cognoscatur: & si hac methodo comperiemus, hanc postremam esse eandem ab rationem necesse habebimus eadem methodo progredi, quousque tandem verum atque unum principium offendamus, circa quod nostra argumenta uti atque cum fructu formari atque versari queant.

igitur hic bene distinguamus, notamus primo id quod jam ostendimus, nempe per unitatem Divinarum actionum significari, quod Deus non aliter operatur, quam duntaxat quatenus vult, vel tantum ex necessitate suæ existentis essentiz: & ab altera parte per diversitatem ejus actionum denotari, quod Deus tantum operatur ex necessitate suæ existentis essentiz vel quatenus vult, sed etiam quatenus ex libero suo arbitrio vult aut non vult, & hoc aut illo modo operari.

Itaque ulterius progredimur dicimusque omnes operationes esse à Deo, quæ in aliquo Ente ex vi naturæ ipsius

quod ex deliberatione & consulto operatur, requirit, secundum quam memorata existens natura, tanquam Effectus spectari debet, ens extra naturam, videlicet Dominum ac Principem suarum actionum constituere Deum: Neque enim hic Tertium datur, quoniam cognitum atque perspectum est, Naturam existere, cum per jus existentiam tertium plane tollatur.

Hinc itaque clare distincteque perspicimus, quod omnia mea argumenta, quæ à natura desumpsissem, vel in natura, instar effectus considerata, fundassem, ut adversus hunc Philosophum protem, Ens quod extra naturam existit, & Deus est, deliberato consilio operari, vel Dominum ac Principem suarum actionum esse, plane frustra atque vana fuissent; quoniam ex differentiastrarum Thesium, in tota Dei essentia differimus. Unde consequenter totius nostræ disputationis fundamentum in sæpius jam memorata natura positum est, & quidem hoc respectu, Utrum nempe ea effectus sit, an vero secus. Nam ab una parte si non sit effectus, illa Deus est, idque necessario sequitur; & ab altera si sit effectus extra se causam requirit, quæ illam consulto atque libere duxerit. Ita ut totius nostræ Quæstionis cardo in hoc unico consistat; utrum nempe natura sit effectus, nec ne? Atque adeo est unicum principium & argumentum Quæstionis, quoniam persuasi sumus atque certi, existentiam Naturæ per se cognoscere posse; Unde etiam altius aliud fundamentum investigare non possumus, sed hic pedem figere sufficiet.

namvis autem jam ex natura Thesium Authoris satis evidenduxerimus, ab ipso Naturam pro Deo agnosci, atque habere unitatem seu identitatem Divinarum Actionum hoc respectu; nostra deductio solummodo innitens nostri Philo- denominationibus, quibus Dei intellectum & voluntatis placuit exprimere, utendo nempe nominibus voluntatis decretorum, ut & affirmationum & negationum, quæ denominationes in Deo proprie dictas Actiones videntur esse, vel saltem denotare deberent: Attamen jam idem ex propriis descriptionibus clare ob oculos ponemus.

Per-

Deo concipiendas esse & consequenter, etiam in rerum natura
 ulla plane actiones concipi posse. Etenim si in Deo nullæ actio-
 nes concipi queant, etiam nulla potest concipi creatio; si nulla
 concipi potest creatio, nulli etiam in rerum natura sunt effectus;
 nulli reperiuntur effectus, etiam consequenter in rerum natura
 illæ sunt actiones: Ex quibus etiam porro sequetur, omnes differ-
 entias, vel omnes differentes essentias, quæ in rerum natura occur-
 rit, nihil aliud esse, quam solummodo Divinæ essentiæ modi-
 ficationes, quæ per æternam necessitatem à Dei natura emanant:
 sic prædicta natura, quam existere cognitum est, ipsa est Deus,
 ad hic legitime concludere intendebamus.

Tametsi verò consequentiæ, per quas jam, duobus præce-
 ptibus modis, ostendimus, Authorem nostrum prædictam
 iram, tanquam Deum, considerare, simplices & in promptu,
 ita ut Philosophus noster ipse nequaquam inficias iturus
 s recte atque solide esse ostensum, se cognitam Naturam pro
 habere atque agnoscere: Nihilominus, quibusdam locis, ex
 Tractatu adductis, ostendemus, ipsum, congruenter his con-
 sentiis, naturam pro Deo, & singulares rerum essentias, tan-
 quàm Divinæ essentiæ modificationes, quæ necessario ex Divina
 natura emanant, agnoscere atque considerare.

Quod ad primum attinet in prioris Capituli IV. Dissertationis
 fine vidimus, Philosophum nostrum eo loci ostendere cona-
 to, quò res naturales magis cognoscuntur, eo majorem etiam
 certitudinem haberi: idque ideò quod res naturales Dei essentiam
 continent atque exprimunt, vel quod essentiæ rerum naturalium,
 æternam necessitatem, ex Dei essentia vel ex Dei natura ema-
 nant, ibi enim ostendimus, quod, si alterutro præcedentium
 rum ut istius illationis fundamentum non consideretur, in ea
 nulla reperiatur sequela.

*ina 69. hunc in modum ipsum audimus dissertantem, Quod
 in potentia nature sit ipsa divina potentia & virtus: divina autem
 sit ipsissima Dei essentia: & paulum inferius, Nam cum virtus
 in potentia nature sit ipsa Dei virtus & potentia, leges autem & regulæ
 ipsa Dei decreta, omnino credendum est, potentiam nature infi-
 nitam*

Priusquam verò hæc debite ve' cum fructu indicare queamus, necessarium est, bene distincteque percipere, quo modo natura, si sit Deus, nobis cogitanda atque consideranda, vel quisnam conceptus de ea faciendus sit; ut vis considerationum, ex ea desumptarum, recte atque firmo fundamento applicetur: Si enim ignoremus, quomodo naturam, si sit Deus, considerare debeamus, erimus quoque inepti, non tantum ad considerationes illas, respectu hujus Traclatus, sed etiam ad confutationem hujus The-
sios bene percipiendas atque intelligendas.

Non ducimus consultum, ex iplo duntaxat nostri Philosophi Traclatu, prædictas considerationes haurire atque proponere: ratio est, quia ejusmodi inniti fulcris, quæ levissimo negotio disjici, aut tam ruinosis super ædificare nolumus fundamentis, quæ vel minima vocabulorum contorsione everti possent. Sed fatius existimamus, primò more Geometris usitato, ex definitionibus, nempe, Axiomatis atque Postulatis demonstrare, quomodo Natura consideranda sit: ac postea ostendere, quemadmodum Author noster Librum suum, maximam partem, etiam eo fundamento, attamen implicite, imposuisse videatur.

P O S T U L A T U M.

Dicitur, ut Lector hac in Disceptatione, seu circa hanc Demonstrationem, sibi semper ob oculos ponat, ac memoria bene retineat, hic tantum supponi, & non ut verum concedi, Naturam esse Deum; ne in perceptionibus suis, respectu subsequenter demonstrationis, super hoc suppositum unice procedentis, confundatur ac turbetur.

D E F I N I T I O N E S.

Per vocem *Naturæ*, ex supposito quod ea sit Deus, hic loci intelligitur Essentia per se infinita & respectu suorum attributu-

In absoluta quadam essentia, profluens ex natura seu essentia Entis absoluti: vel intelligitur essentia aliqua, quæ non est absoluta, sed solummodo determinationem quandam in absoluta aliqua essentia constituit: Ex: gr: Natura vel essentia Trianguli est Modificatio seu determinatio essentiz Extensionis.

A X I O M A T A.

Quod pertinet ad Essentiz alicujus constitutionem, id ipsum ab ea essentia distingui nequit.

II. Operationes alicujus Entis, quæ ex ipsius essentia emanant et profluunt, ab illius essentia separari non possunt.

Quia in nostra Deductione, in qua ostendimus, nostrum Philosophum tuere, Naturam esse Deum, demonstratum atque probatum est, Operationes, quæ ex aliqua essentia, quatenus existit, emanant, ab illa essentia separatas non esse, idcirco hoc à nobis hic, tanquam Axioma, dicitur.

P R O P O S I T I O . I.

Essentia Attributorum Naturæ ab essentia Naturæ non est distincta.

D E M O N S T R A T I O.

Quia (per Definit. I.) omnes differentes Naturæ Proprietates, seu Attribute, in ejus essentia ad unum rediguntur; ac proinde omnes essentiz Attributorum Naturæ pertinent ad constitutionem essentiz Naturæ; & quia eo pertinent, ideo essentiz Attributorum Naturæ (per Axioma I.) ab essentia Naturæ non distinctæ, q. e. demonstrantur.

P R O P O S I T I O . II.

Essentia Attributorum Naturæ est necessariae existentie.

D E M O N S T R A T I O.

Quia (per Proposit. I.) essentia Attributorum Naturæ ab essentia Naturæ distincta non est, utpote quæ ad istius essentiz constitutionem pertinet; & quia (per Definit. I.) existentia

minantur per talem concatenatam operationem ex Principio Necessitatis emanantem; Et ne quis existimet, ab Authore quid excipi, respectu humani intellectus, utpote qui ex natura sua in operando per concatenationem causarum vel operationis Naturæ non videtur esse determinatus, præter prædictas adhuc unum alterumve locum expendamus, & de veritate antedictorum nulli dubitare poterimus.

Pagina 44. verba ejus in sequentem sonant modum. *Quamvis absolute concedam, omnia ex legibus universalibus Naturæ determinari existendum & operandum certa & determinata ratione, dico tamen, &c. & paucis lineis interpositis; Illa universalis consideratio fato & concatenatione causarum minime nobis inservire potest, &c.* quibus locis sermo ipsi est de particularibus hominum actionibus, quas ut possibiles, à nobis considerandas esse statuit, quarum per concatenationem causarum determinentur secundum æternas Naturæ leges. Atque hoc præterea manifestissime videri potest sub initium CAP. XVI. ubi pagina 175. his verbis exorditur. *ius & institutum Naturæ nihil aliud intelligo, quam regulas naturæ & ejusque individui, secundum quas unumquodque naturaliter determinatum concipimus ad certo modo existendum & operandum.* Et paulo inferius, postquam de illa determinatione, ac de hoc jure locutus fuisset; hæc subnectit. *Nec hic ullam agnoscimus diffinitionem inter homines & reliqua naturæ individua, neque inter homines prædictos & alios, qui veram rationem ignorant, neque insensuos, delirantes & sanos. Quicquid enim unaquæque res ex lege naturæ agit, id summo jure agit, nimirum quia agit, prout ex lege determinata est, nec aliud potest.*

Ex his igitur locis tam clare, ut sufficiat, videre est, nostrum philosophum, omnia, quæ naturæ ambitu continentur, determinata considerare atque statuere, eumque concipere illam determinationem ex naturalium causarum concatenatione profluere, etiam formalis est ratio ob quam Natura, tanquam Machina considerari debeat: nam determinatio, quæ ex continuo cursu Dei, vel Entis extra Naturam existentis, de qua alii loquitur, proflueret, apprime distinguenda est à determinatione quæ

infiniti potentiz, sapientiz, nec non durationi &c. Entis summe perfecti adscribere, utpote considerando summam perfectionem in tali infinitate ex parte sitam esse, verba hæc *Attributa operari secundum perfectionem suæ essentiz*, quæ in Propositione occurrunt, absolute pugnant cum infinitate hoc sensu acceptâ: Infinita enim attributa, hoc sensu, nullo modo *secundum perfectionem suæ essentiz* hoc est, infinitatem, operari possunt: quoniam operatio semper determinata est: Atque adeò vox *Infiniti* à nostro Philosopho alio sensu accipi debet, quando ea Enti summe perfecto, de quo loquitur, ab ipso attribuitur, si Propositio nostra alicujus momenti natura, & proposito nostro conductura sit.

Ut igitur ostendamus quo sensu voce *infiniti* Philosophus noster utatur, deducendum id esse videtur ex remotione infinitatis, repectu augmentationis, de qua locuti sumus: & in qua nulla perfectio considerari potest, nam quia vi istius remotionis sequitur, quod respectu hujus infinitatis, quo sensu à Philosopho nostro usurpatur, nec multitudo, nec paucitas, nec quantitas, nec major, nec minus, nec prius, nec posterius, considerari potest; utpote quæ omnibus hisce viis comparari nequeat, quoniam omnes augmentationes, sive augmentata quælibet, à majori determinantur: idcirco ab altera parte sequitur, illud solum ab *infinitem* vocari, quod, vi hujus remotionis, ut oppositum præsentis succedit; atque hoc ipsum est Ens quod à majori ente non determinatur, sed quod determinationem suam, quia ex necessitate suæ naturæ operatur, ex sui ipsius essentia, sive per essentiam suam, accipit.

Vocem hanc *infiniti* eò modo à Philosopho nostro usurpari, nino liquet, tam ex ipsius notis metaphisicis Cogitatis, quam natura rei, & Thesis suæ, quocirca igitur verba propositionis nostræ, nimirum, *Attributa operari secundum perfectionem essentiz, hoc est, secundum infinitatem suam*, quam rectissime ad rem referuntur; quoniam formalis ratio infinitatis est, quod Ens cui infinitas adscribitur, à majori ente non determinatur, sed quod determinationem suam, quia ex necessitate suæ naturæ operatur, perfectione propriæ essentiz accipit.

re infinito modo, at reſpectu ad ſe invicem; plurifarie, aut in
quamplurimis determinatis modificationibus, debere conſiderari:
quocirca igitur per conſequens, loquendo de ſimplici infinito mo-
do, reſpectu Entis ſumme perfecti, & loquendo de quamplurimis
determinatis modificationibus, ſive modis reſpectu ad ſe invi-
cem, de una eademque re locutum fuiſſe certum eſt: atque hæc
era eſt ratio propter quam hæc transgreſſio legitime facta ſit; quia
omne id quod de omnibus modificationibus ſimul conſideratis,
firmari poteſt & debet, id ipſum etiam de ſimplici infinito mo-
do affirmari poſſit & debeat.

Ob hanc rationem; ad omnem amovendam confuſionem, hic
etiam notandum eſt; verba hæc *neceſſaria exiſtentia*, quæ om-
nibus poſſibilibus Modificationibus adſcribuntur, non eſſe acci-
denda, ac ſi iis ſignificare vellemus, Modificationes neceſſaria
exiſtentia eſſe, quatenus eæ, per concatenationem cauſarum, ex
principio neceſſitatis, aliquando emanarent. Nequaquam. Ejuſ-
modi enim neceſſaria exiſtentia Modificationum neceſſario requi-
ret, in rerum natura talem naturalium cauſarum proceſſum eſ-
ſe, per quem uno tempore aliarum cauſarum & modificationes exiſte-
rent, quam alio: atque ſic per ſingulares mutationes procedere-
in infinitum: unde porro ſequeretur, in rerum natura Ens
ſumme perfectum non poſſe exiſtere; quod absolute pugnat cum
poſito huius Demonſtrationis, vel cum ſententia noſtri Philo-
ſophi: & hac de cauſa iſta verba intelligenda ſunt, tanquam ſig-
nificantia, omnes poſſibiles Modificationes ſemper exiſtere; &
concatenationem cauſarum ex principio nature tanquam ex Mac-
china emanantem, de qua loquimur, non progredientem, ſed circu-
laris proceſſum conſtituere: Exempli gratia, quando neceſſa-
rium motum, & quidem in progreſſione, conſideramus, nun-
quam poteſt ille motus, tanquam perfectus motus conſiderari,
qui ſemper progreditur ab uno ad aliud, & nunquam perfectio-
nem attingit: Sed ſi motum circulare nobis proponamus, iſt-
us motus perfectus eſt, utpote qui ſemper uniformis ac idem ſit.
Eodem plane modo proceſſus circularis, in Machina Nature, reſ-
pectu procedentis concatenationis modificationum, conſiderari
debet,

ex ejus essentia emanat, etiam necessario existit, necessario sequitur omnes modificationes non alio modo, quam in circulari processu considerari posse.

DEMONSTRATIO.

Quia possibles Modificationes (per Definit. 1.) quatenus existentes essentia sunt, ex essentia Naturæ per ejus naturationem, hoc est, per Attributorum operationem, de qua locuti fuimus emanant, & quia (per Propositi. 4.) Attributa Naturæ secundum perfectionem suæ naturæ operantur, hoc est naturant, idcirco etiam verum est, omnes possibles Modificationes esse necessariz existentiz: Et hoc denique demonstrare intendebamus.

ALITER.

Si negetur, ex ea negatione sequetur, operationem sive naturationem, per quam aliqua Modificatio, tanquam per proximam suam causam, suam existentiam accipit, in rerum natura non existere; si enim ea existeret, etiam illa Modificatio existeret. Quoniam igitur inde sequitur, eam operationem, vel naturationem in rerum natura non existere, sequitur etiam Attributum Naturæ, ex cujus essentia illa operatio emanat, secundum perfectionem suæ essentia non operari: quod absolute pugnat cum 3 & 4 Propositione, in quibus demonstravimus, Naturam, quam Machinam ex necessitate suæ essentia operari; ac propterea Attributa Naturæ, quatenus operantur, semper secundum perfectionem suæ naturæ operari: Atque adeo, quoniam illæ Propositiones ex nostro supposito, irrefragabilis veritatis sunt, etiam verum est, omnes possibles Modificationes semper existere: Et hoc demonstrare nostrum fuit intentum.

Postquam igitur huc usque intellexerimus, quomodo nobis Naturam, tam respectu suæ existentia, & essentia suorum non modificationum, sive absolutorum Attributorum, quam respectu essentia modificationum eorum; ut & respectu existentia omnium istarum naturarum simul, ob oculos ponere vel quomodo eam concipere possimus; nunc præterea investigare atque ostendere animus est, pacto illa Attributa, eorumque Modificationes ulterius nobis consideranda sint.

gitato considerari debeat esse vel consistere in simplici visione, cujus essentia, quatenus visio est, tanquam non modificatum Attributum, & ideæ tanquam determinationes in illa visione considerari debent. Nam quia visio nulli modificationi vel determinationi subjecta est, nisi tantum per ideas; & quia ideæ non possunt esse modificationes sive determinationes, quam visionis; & quia etiam visio ex sua natura non videtur posse existere, nisi aliqua ideæ ex essentia visionis emanent; ideo cogitatio, tanquam simplex visio, quæ per ideas determinatur, consideranda est.

Postquam itaque demonstraverimus, ac etiam ostenderimus, qualem de natura, si Deus sit, conceptum formare atque nobis exhibere debeamus; nec non ex locis ex Tractatu, quem refellimus, adductis ob oculos posuerimus convenientiam Sententiæ nostri Philosophi cum demonstratis: jam nos conferre volumus considerationem aliquorum, quæ præter allata, respectu istius Tractatus, proprius ad rem faciunt, ut adhuc clarius ejus naturam constitutionemque perspicere atque intelligere queamus.

Primum quod notabimus, omnes illas Dissertationes, quas Philosophus noster ex Autoritate S. Scripturæ instituit, concernet.

Secundo inquiremus, num in hoc Tractatu sufficientia argumenta, ad adstruendum, Deum esse Naturam, vel ejusmodi universalem rerum naturalium determinationem, reperiantur.

Atque hæc persequi, antequam nos ad probandum, Naturam esse effectum, accingamus, consultum duximus, partim quia dissertatio nostra recidit ad altius principium, quam id de quo prius scriptis nostri Authoris insistentes, egimus: partim ut quilibet satisfactionem memorati Tractatus in omnibus singulisque ejus articulis clare atque distincte perciperet, sibi que simul contrariam veritatem extra omnem dubitationis aleam esse positam persuaderet.

Quantum ad Dissertationes attinet, quæ à nostro Philosopho à Scripturæ authoritati impositæ sunt, jam antea intelleximus, non solumtaxat inservire ad probandum, Theologiam à Philosophia separandam esse, quoniam peculiariter sunt regna, & secundum naturam Philosophia, tanquam regnum veritatis, ac Theologia,

hinc eſt eſſe Dei vocem atque os, & communicare cum Deo de mente ad mentem? Profecto nihil aliud præter quam naturæ, vel cauſarum concatenationis determinationem in ſe habere, & ejus virtute, tanquam alicujus Machinæ rotulam, ſecundum ejus æternas leges, moveri: Nihil enim aliud in natura reperitur, quam læ ab ejus eſſentia inſeparabiles determinationes. Qua igitur de cauſa Chriſtus magis vox atque os Dei eſt? cur magis de mente ad mentem cum Deo communicavit, quam omnes alii Prophetæ, nec non omnes alii homines, tam qui ex præſcripto ſanæ rationis, tam qui ſecundum appetitus ſuos vivunt, tam fatui atque delirantes tam ſani? Nam inter hos omnes inquit noſter Philoſophus pag. 175. nullam in ſtatu naturali agnoſco differentiam. In quibus prædicto fundamento conſentanea loquitur: Ratio enim clara atque inſomptu eſt. Omnes à natura ſuas determinationes acceperunt, ergo omnes à natura ſuas determinationes, per concatenationem cauſarum ſecundum æternas principii Neceſſitatis leges, acceperunt: igitur unus magis Dei vox atque os eſt, quam cæteri? cur unus magis de mente ad mentem cum Deo communicat, quam cæteri? Hæc proſpecto minime quadrant. Sane ridiculum eſt, ejusdem jacto fundamento talia proferre atque diſſere, imo vero, ſi penitius inſpiciatur, luce meridiana clarius atque evidentius inſequitur, de ipſo Chriſto, aut ullo alio homine, non magis affirmari poſſe, eos vocem atque os Dei eſſe, ac de mente ad mentem cum Deo communicaviſſe, quam, de aqua, de terra, de lapidibus, aut ullo alio Naturæ individuo: Omnia enim ſuam determinationem per concatenationem cauſarum, ex principio neceſſitatis, acceperunt; & conſequenter unum non magis à Dei inſpectu, ejusque volitionibus ac decretis diſtat, quam aliud; omniam in Naturæ determinationibus, Dei intellectus, Dei voluntas & Dei potestas conſiſtit; vel quia prædictæ determinationes Dei intellectum ejusque voluntatem, atque potentiam continent: ex quibus porro ſequitur de uno nihil aliud, quam de cætero, hoc reſpectu affirmari poſſe.

his jam non difficili negotio prævideo mihi oppoſitum iri, homines intellectu eſſe præditos, eoque omnia alia Naturæ individua

L

nequaquam ex prælectione omnes determinationes existere faciat; sed quia omnes determinationes ex eò profluunt: etiam de uno genere, vel de uno ramo, non aliud affirmare possumus quam de altero: Nam exempli gratia, si unicum aliquod pondus non tantum omnes alicujus Horologii rotas movet, & per concatenationem rotarum, omnes in suis motibus determinat, sed præterea etiam ligneum hominem facit incedere, loqui, &c. & sic determinat, per rotarum in illo homine concatenationem: Nec non accam, ex linga vel alia materia fabrefactam, facit mugire, &c. Et sique de homine non majori jure affirmare licebit ipsum intellectum, cogitationes, ratiocinationes, ac liberum voluntatis arbitrium &c. habere, quam de Horologio aut de Vacca, quamvis homo incedat, loquatur, aquæ accedat, eam hauriat, se vertat, atque sic, ne in aquam incidat, cavere videatur, ignem fumat, &c. Hæc omnia concipi possunt provenire ex diversitate concatenationis rotarum, quæ in homine plane alium in modum connectuntur atque concurrunt, quam in vacca, aut in horologio, ita ut operatio aut virtus ponderis, nec non determinatio omnibus illis unæ eademque sunt, quamvis rotæ in quolibet peculiari modo constitutæ sint. Et simili ratione existimandum est, homines non magis habere cogitationes, ratiocinationes, &c. quam cætera individua Naturæ, quandoquidem determinationes, ex principii & concatenationis causâ in omnibus unæ eademque sunt: de omnibus enim æqualiter dicendum illa per id principium terminata esse, & præter illam determinationem nihil habere. Quamvis igitur determinatio unius plane alio modo se habeat atque ostendat, quam alterius, eaque ratione motus, qui ex eminentiori, aptiori, admirabiliorque rotarum concatenatione oritur, cogitationes, perperfectiones ratiocinationesque vulgo appellantur, attamen, si ex rei natura loquendum sit, illis rebus quibus tam mira tot rotarum concatenatio non occurrit, proprie cogitationes denegandæ non sunt, nisi in verbis ludere velis.

Atque hoc etiam adhuc clarius percipi potest, quando confirmamus secundum ea quæ à nobis antea de monstrata atque ostensa

c, quæ hoc loco annotavimus; ab unoquoque tantem approbatur iri existimamus; imo ipsum nostrum, si sincero est animo; palam confessurum, suos nobis hac in parte recte expressos esse, atque declatamus: vel si in eò manus non dare, sed adhuc ter, in antecessum rogo, ut disputatio inconcusso fundamento, ac firmo procedere talo possit, numquid in rerum natura, inter jam memoratam atque determinationem, circa cogitationes humanas, ostensum, per Ideas determinatas, & inter principine, ex quo cogitationes, extra has determinate formantur, hoc est principium quod per se ipsarum concatenationem non est determinatum,

Minime sane, quoniam duo hæc sibi mutuo contra se invicem nequaquam in eodum loco ferunt, feruntamen hic nullo modo quæstionem decidijusmodi determinatione agit, quæ per Dei vel naturam concursum fieri dicitur; sed solummodo asserendi principium in homine per naturalium causationem determinatum non esse; idque hac in re loquidem igitur absolute necessarium est, horum alteri, nempe, vel ejusmodi esse determinationem, quibus non magis attribui posset, quod cogitent, cogitentur, ratiocinentur, atque eligant, quam omnibus hominibus; vel in hominibus essentiam esse, quæ ex se memorata determinatione, cogitationes, ratione electiones formet: Dicimus, si, ut affirmare obiter fugere possit, eò adduceretur Philosophus, si verum esse judicaret, nos nostra argumenta irritata habere, quibus statim demonstrare posset non esse Ens simplex, utpote quæ diversis reationibus absolutis quæ natura atque essentia à se invicem constat; Eamque propterea necessario effectum extra naturam existentis, quod ex sui arbitrii libertate Dominus & Princeps suarum actionum, illam

iam præbent ansam quam maximam harum dis-
 :m negligendi atque contemnendi, quoniam vel ad
 :l imprudenter conscriptæ sunt. Etenim *si ad usum*
res ut possibiles considerare, utique necessario sequitur,
 siderationis vitam emendari posse; alias enim non
 tio. Quod si vita emendari potest, quorsum igitur
 ninatio concatenatarum causarum secundum leges
 quas homines, tanquam rotæ alicujus Machinæ,
 æc enim simili in casu locum habere nequit. Nam
telligimus, quomodo res revera ordinatæ & concatenatæ
 ven nullius mutationis causa in iis existit, quoniam
 us nec magis concatenatæ atque determinatæ sunt:
 ioniam firmum atque ratum est, eas concatenatas &
esse ad existendum & operandum certa ac determinata ra-
 tur quoque ad usum vitæ melius esse non posse, res
 considerari, nec etiam ad usum vitæ pejus, eas ut im-
 nsiderari: omnia enim determinata sunt, imo ipsæ
 nas res considerationes. Ita ut ex his omnibus plene
 it, quid de illis primis Capitibus, omnibusque illis
 ibus, quæ S. Litteras, & peculiariter obedientiam
 a concernunt, sentiendum atque statuendum sit, nem-
 que nullius pretii esse; quia in ipsis omnes res ut pos-
 siderantur; cum tales non sint, quod sanè omnino fu-
 ridiculum est.

ur secundo tempus est inquirendi atque indagandi, num
 ctatu sufficientia argumenta ad adstruendum, Natu-
 eum, vel ejusmodi universalem esse determinationem,
 ir, ne quispiam, quia non undiquaque circumspexisse-
 niaque excussissemus, aliquam sibi ansam sumat cogitan-
 on ad omnia, eò, quo decet, modo respondisse.

re consideratu dignum, quod, ut egò quidem sentio,
 , quo quis adduceretur, ut crederet, rem hanc à nostro
 ho probatam esse videri, est locus, qui CAP. VI. pag. 72.
 , ubi ejus rationes hunc in modum concinnatas legimus.
Naturæ leges (ut jam ostendimus) ad insuata se extendunt, &
 sub

ilosophum nostrum hic confidenter atque audacter se hoc fundamentum CAP. IV. demonstrasse; unde adit, illum Christianos ludibrio habere. Probe demonstrare, ipsi cognitum perspectumque est, iam optime sibi conscius est, se hoc fundamentum quam demonstrasse: nisi forte etiam pro demonstratione suam duntaxat sententiam simpliciter exponere; & tum se ipsum deridendum præbet.

fundamentum, quod in suæ Thesios probationem ipsum legimus pagina 69. his verbis. *Idem etiam ostendi, quod nimirum potentia naturæ sit ipsa divina: divina autem potentia sit ipsissima Dei essentia, sed iam libentius omitto.* Ex his autem dictis sequentia que legitime deduci, à nemine negabitur, quoc loco clare exprimit, Naturam esse Deum, quem superius vidimus. Etenim si prænotata verba non haberent, quicquid iis subjungitur, nequaquam feret. At profecto non sufficit simpliciter asserere Deum, atque inde porro deducere, illam se ad in-, & sub quadam specie æternitatis posse concipi: præpostere, ac plane contra naturalem ordinem iam primo demonstrasse oportuit, Naturam se ad in-, atque hinc deinde deducendum atque concludere, Naturam esse Deum. Etenim undenam cognoscitur quod Natura sit Deus; nisi etiam ex eò quod Natura extendat, sive quod natura omnia, quæ nihil non se complectatur. Ac propterea, quoniam Philosophus ex eò quod naturam esse Deum dictaverit, deducat illam extendere, sequitur etiam hæc omnia non nisi inutilitas, eaque jure tanquam invalida atque infirma atque oportere.

putationem, quemadmodum id res exigit, peripetiam jam est, atque ordo noster postulat, ut Philosophus Thesin (qua statuitur, Naturam esse Deum, & causationem causarum determinari; sive omnes

es Modificationes semper existere, vel necessariz

Atque ex his ostendimus, quod propter necessitatem illud Ens naturaliter operatur, statuendum sit, non nisi Ideas existere. Ex quibus clare intelligitur causæ satisfactum fore, si ostendere queamus, simplex non esse, aut omnes possibiles differentes semper existere; Nam si horum prænotatorum assistendatur, illico sequetur, Naturam Ens summe consequenter necessariz existentiz non esse: Unde maiorem consequentiam illa, tanquam effectum, vel extra naturam existentis, consideranda erit.

mo ex ipso Authoris Tractatu demonstramus, jam naturam non esse Ens absolute perfectum: sed proprietatem effectum, vel creaturam, hoc modo pro-

POSTULATA

et Lector, diversitatem, quæ est inter Definitionis Naturæ, quæ hæc in Demonstratione occurrit, quam in præcedenti attulimus, solummodo oriri præcedenti Demonstratione supposuimus, Naturam, vel Ens summe perfectum: quod in hac non supponiam intendimus ostendere, illam non esse Ens im. Lector igitur hæc prænotata, ad omnem convolvendam, memoria retineat.

etur etiam eorum, quæ in præcedenti Demonstratione ac diximus; nempe vocabulum *Infiniti* duobus vi attribui, vel quia Ens illud à nullo majori ente utpote ex cujus essentia ipsa omnes determinatio vel quia illius perfectio per augmentationem, aut em, attingi nequit, utpote quod infinitum est, ratiois suæ essentiz & attributorum. Ratio, propter priora repetenda atque consideranda sint, est, quia ratio in hac Demonstratione juxta diversam Vocis Intentionem, etiam diversimode considerari atque defini-

A X I O M A T A.

Id determinatum est ad existendum & operandum & determinata ratione, etiam determinatum est proprietatibus.

Quoniam haecenus decisum non est, An Creatio facta fuerit, et adhuc in dubio permanet, Num quoque principia liberint, an vero secus; non quidem recte concludi potest, quicum est in essentia & proprietatibus, illud etiam determinandum & operandum certa ac determinata ratione. At substantiis, plenè sequitur, Quicquid determinatum est & operandum certa & determinata ratione, illud etiam est in essentia & proprietatibus; quoniam determinatio ad operandum certa ac determinatione ratione, multo arctior determinatio est, quam in essentia & proprietatibus; unquam atque strictam determinationem necessario ante se requirunt in essentia & proprietatibus; ac propterea, tanquam effecta atque cognita, illud, Ut Axioma, à nobis hic po-

similis naturæ sibi addantur, quæ ex iis resultant, naturæ erunt.

P R O P O S I T I O. I.

Individua constituitur, vel consistit in individuis, quæ naturaliter determinata sunt, ad existendum & operandum, certa ac determinata ratione.

S C H O L I U M.

hæc Propositio in hac Demonstratione permagni est momenti, utpote cui soli vis ac veritas omnium sequentium, ut omnem exceptionem præscindamus, solummodo & evidentibus locis, ex nostri Philosophi Tractatu habemus atque demonstrabimus, nequaquam dubitan-
oc pacto omnes Dissertationes, quæ in hoc Libro huic

PROPOSITIO. II.

Natura Individua tam in essentia, quam in suis proprietatibus determinata sunt.

DEMONSTRATIO.

omnia illa concipimus determinata ad existendum certa ac determinata ratione, (per Proposit. c (per Axioma I.) plane verum atque certum est, Individua in essentia & proprietatibus determinata

PROPOSITIO. III.

Natura est effectus, seu creatura.

SCOLIUM.

ositionis veritatem duobus modis secundum duplicationem, quam de Ente summe perfecto dedimus, is, ut ita nulli exceptioni locus supersit.

DEMONSTRATIO.

Individua quæ Naturam constituunt, & quorum in essentia & proprietatibus determinatum est (per dent.) inter se conjuncta, per naturalium causarum m, nihil aliud (per Axioma II.) quam unicum in essentia & proprietatibus constituant, propositionem I. & II.) tota natura infinita respectu non est, nec proinde etiam Deus, sive Ens sum sed econtrario effectus, utpote quæ non est exist. Atque hoc denique demonstrandum erat.

ALIO MODO.

roposit. I.) Natura, ejusque proprietates seu at-
er omnia Individua simul sumpta, quolibet suam
ente, constituuntur, ideo Individua, quæ fuerunt,
turæ constituerunt: Ac eadem de causa, etiam
In-

affirmus, Tractatum hunc, à nobis, èd, quo oportet refutatum, atque infirmatum; nisi Philosophus illis allatis locis plane aliud quid intelligat, quam veretur. Ut, ex. grat. cum dicit, *Naturam constitui ex e omnia determinata sunt ad existendum & operandum, iata ratione*: si non intelligat, naturam ex indivisibilem quoniam propriæ ipsius sententiæ adversatur, nã iduis constitui, statui non posse, præcedente Authoris sententiam confutatam atque labentem. At tamen è contrario affirmamus Librum hunc, re-ferentem Dissertationum, de quibus jam nobis sermo est, propter maximam ejus obscuritatem, in se confusum, & plane futilem atque frivolum, sed etiam ignominiosè conscriptum atque compositum: Nam primo videtur, quæ ex sua natura vel se invicem destruant, vel collidant, ut ex iis Authoris mens percipi nequeat; atque iterum intelligenda sint, Liber per se ipsum erit refutatus præcedentem nostram Demonstrationem: si verò intelligenda sint, vel si, simpliciter intellecta, ad prædictam applicari nequeant, nihilominus liber erit inutilis, quoniam ipsa jam allegata loca, & quæ fun-ctum continent, quo solo confirmari debent intelligere unum idemque esse, Authoris sententiam, & demonstrandum neque exprimunt: ac propterea sine ullo proposito sunt: Ita ut Liber hic, isto respectu, manifestè perplexus, atque obscurus existimari debeat. At tamen, ipsum, hac ratione consideratum, ignominiosè compositum esse debere. Etenim cum hic Philosophus, quomodo quæstio aliqua tractanda sit, quomodo quis clare atque distinctè exprimere debeat, quomodo ordo observari queat, quomodo denique fundamenta monstranda sint, & quomodo ex iis progredi oratio sequitur, Ipsum Librum hunc suum tam confusè & postero ordine, tam obscurum ex ambiguis & per-plexionibus, tam infirmum respectu Demonstrationis